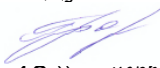

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Факультет економіки та екології моря

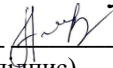
Кафедра фінансів

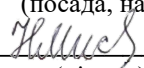
«Допущений до захисту»
Завідувач кафедри фінансів
— **Георгій РОГОВ**
« 18 » червня 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

на тему: **«Особливості формування та використання оборотних активів підприємства»**

Виконала студентка групи 4441
— **Аскерової Л. Н.**
(підпис) (П.І.Б.)

Керівник роботи
Доцент кафедри фінансів, к.е.н.
(посада, науковий ступень, вчене звання)
— **Приходько Н.В.**
(підпис) (П.І.Б.)

Миколаїв - 2025 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Факультет економіки та екології моря

Кафедра фінансів

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

доцент, к.е.н. Пащенко О.В.

(підпис)

«___» _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Студенту Аскерова Лале Ніямеддін кизи

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Особливості формування та використання оборотних активів підприємства»

Керівник роботи Приходько Наталія Василівна, доц., к.е.н.

(науковий ступень, вчене звання, прізвище, ім'я по батькові)

Затверджені наказом ректора № 285уч. від « 24 » березня 2025 року

2. Термін подання роботи 6 червня 2025 р.

3. Вихідні дані по роботі:

Фінансова звітність АТ «УКРПОШТА» за 2022-2024 рр.

Нормативно-законодавча база

4. Перелік питань, що належать до розробки: визначити сутність та класифікацію оборотних активів підприємства; розкрити принципи формування та використання оборотних активів; розглянути методи дослідження стану оборотних активів підприємства; проаналізувати динаміку і структуру оборотних активів АТ «Укрпошта»; проаналізувати джерела формування оборотних активів; оцінити ефективність використання оборотних активів підприємства; запропонувати напрями підвищення ефективності їх використання оборотних активів АТ «Укрпошта».

5. Перелік презентаційних матеріалів:

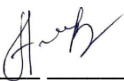
1. Динаміка і структура оборотних активів АТ «Укрпошта» у 2023-2024 рр. 2. Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості АТ «Укрпошта» на кінець 2024 року. 3. Джерела формування оборотних активів АТ «Укрпошта» в 2023-2024 рр. 4. Оцінка фінансової стійкості АТ «Укрпошта» за 2023-2024 рр. 5. Відносні показники фінансової стійкості АТ «Укрпошта» в 2023-2024 рр. 6. Аналіз ліквідності балансу АТ «Укрпошта» в 2023-2024 рр. 7. Показники ефективності використання оборотних коштів АТ «Укрпошта» у 2023-2024 рр. 8. Показники віддачі, рентабельності оборотних активів АТ «Укрпошта» за 2023-2024 рр. 9. Напрями оптимізації структури оборотних активів та шляхи підвищення ефективності їх використання. 10. Шляхи удосконалення політики управління дебіторською заборгованістю. 11. Шляхи удосконалення політики управління запасами.

6. Дата видачі завдання 12.02.2025

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Номер	Назва етапів роботи	Терміни виконання етапів роботи	Примітка
1	Визначення керівника роботи та узгодження теми	05.02-21.02.25	Виконано
2	Складання змісту та узгодження з керівником	12.02.-21.02.25	Виконано
3	Вивчення літературних джерел	12.02.-21.02.25	Виконано
4	Збір та систематизація інформації за темою роботи	24.02.-10.03.25	Виконано
5	Розробка теоретичного розділу	10.03.-28.03.25	Виконано
6	Розробка аналітичного розділу	01.04.-30.04.25	Виконано
7	Розробка проектного розділу	07.04.-23.05.25	Виконано
8	Розробка вступу, висновків, списку джерел	26.05.-04.06.25	Виконано
9	Розробка презентації та доповіді	05.06.-10.06.25	Виконано

Студент

(підпис)

Аскерова Л.Н.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Приходько Н.В.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

В кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні засади формування та використання оборотних активів підприємства. Проаналізовано склад і структуру оборотних активів АТ «Укрпошта», оцінено ефективність їх використання, виявлено основні проблеми в системі управління. На основі проведеного аналізу запропоновано рекомендації щодо удосконалення політики управління оборотними активами для підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.

Ключові слова: оборотні активи, фінансовий аналіз, фінансова стійкість, платоспроможність, ефективність, управління, ліквідність, оптимізація.

ANNOTATION

The qualification work explores the theoretical foundations of the formation and use of current assets of the enterprise. The composition and structure of current assets of JSC “Ukrposhta” are analyzed, the efficiency of their use is assessed, and the main problems in the management system are identified. Based on the conducted analysis, recommendations are proposed to improve the policy of current asset management in order to enhance the efficiency of the company’s economic activity.

Keywords: current assets, financial analysis, financial stability, solvency, efficiency, management, liquidity, optimization.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Сутність та класифікація оборотних активів підприємства	8
1.2. Принципи формування та використання оборотних активів	15
1.3. Методи дослідження стану оборотних активів підприємства.....	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ АТ «УКРПОШТА»).....	26
2.1. Загальна характеристика підприємства та аналіз динаміки і структури його оборотних активів	26
2.2. Аналіз джерел формування оборотних активів підприємства	34
2.3. Оцінка ефективності використання оборотних активів підприємства.....	39
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ АТ «УКРПОШТА».....	48
3.1. Основні проблеми та недоліки в управлінні оборотними активами підприємства.....	48
3.2. Напрями оптимізації структури оборотних активів та шляхи підвищення ефективності їх використання	56
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ.....	75

ВСТУП

В умовах стрімких змін економічного середовища та підвищення рівня конкуренції в національному ринку, ефективне управління оборотними активами набуває особливого значення для забезпечення стабільності та конкурентоспроможності підприємств. Оборотні активи є ключовим ресурсом, що забезпечує безперервність виробничо-господарської діяльності, оптимізує фінансові потоки та сприяє підвищенню рентабельності діяльності. Особливо це актуально для підприємств сфери поштових послуг, таких як АТ «Укрпошта», які виконують важливу соціально-економічну функцію та мають справу з великими обсягами матеріальних і фінансових ресурсів.

Оборотні активи є невід'ємною складовою фінансово-господарської діяльності підприємства, оскільки забезпечують безперервність виробничого процесу та виконання поточних зобов'язань. У сучасних умовах нестабільного економічного середовища України, зумовленого інфляційними процесами, платоспроможністю контрагентів і загальною невизначеністю, питання ефективного управління оборотними активами набуває особливої актуальності. Рациональне використання цих ресурсів стає ключовим чинником стабільного функціонування підприємств і досягнення їхніх стратегічних цілей. Саме тому дослідження економічної сутності, структури, джерел формування та шляхів підвищення ефективності використання оборотних активів є важливим напрямом як наукових розвідок, так і практичної діяльності суб'єктів господарювання.

В умовах формування та розвитку ринкової економіки України ключовим чинником забезпечення стабільного функціонування підприємств стає ефективне управління оборотними активами. Саме ці ресурси забезпечують гнучкість, оперативність і безперервність господарської діяльності, впливаючи на фінансову стійкість, платоспроможність і інвестиційну привабливість суб'єктів господарювання. З огляду на це, питання раціонального використання

оборотних активів набувають особливої актуальності, що зумовлює посилену увагу науковців і практиків до розробки сучасних підходів до їх управління та впровадження ефективних фінансово-економічних механізмів у цій сфері.

Питання формування та використання оборотних активів займають центральне місце у сучасних наукових дослідженнях у галузі фінансів, банківської справи і страхування. Учені, зокрема В.І. Коваленко, І.М. Мельник, О.С. Петренко, внесли вагомий внесок у розвиток теорії управління оборотними активами, проте практичні аспекти їх оптимізації у специфічних умовах функціонування державних підприємств, таких як «Укрпошта», досліджені недостатньо, що зумовлює актуальність обраної теми.

Метою дослідження є розробка рекомендацій щодо вдосконалення формування та ефективного використання оборотних активів АТ «Укрпошта» на основі дослідження теоретичних та практичних основ управління оборотними активами підприємства.

Для досягнення поставленої мети в роботі поставлено наступні завдання:

- визначити сутність та класифікацію оборотних активів підприємства;
- розкрити принципи формування та використання оборотних активів;
- розглянути методи дослідження стану оборотних активів підприємства;
- охарактеризувати підприємство та проаналізувати динаміку і структуру його оборотних активів;
- проаналізувати джерела формування оборотних активів підприємства;
- оцінити ефективність використання оборотних активів підприємства
- вивчити основні проблеми та недоліки в управлінні оборотними активами підприємства;
- запропонувати напрями підвищення ефективності використання оборотних активів.

Об'єктом дослідження є процес формування та використання оборотних активів підприємства АТ «Укрпошта».

Предметом дослідження є теоретичні та практичні основи управління оборотними активами на підприємстві з урахуванням його специфіки.

У ході дослідження використовувалися загальнонаукові методи (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення), а також спеціальні економіко-статистичні методи аналізу фінансової звітності, методи фінансового аналізу та економіко-математичного моделювання, що забезпечили об'єктивність і достовірність отриманих результатів.

Інформаційною базою роботи стали законодавчі та нормативні акти України, офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, матеріали фінансової звітності АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр., наукові публікації вітчизняних та зарубіжних авторів, а також дані офіційного сайту підприємства.

Кваліфікаційна робота викладена на 81 сторінці, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (39 найменувань) і 4 додатків. У роботі міститься 15 таблиць, 3 рисунки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та класифікація оборотних активів підприємства

Оборотні активи підприємства є важливою складовою його фінансово-господарської діяльності та представляють собою ресурси, які використовуються в операційному циклі з метою забезпечення безперервності виробництва і реалізації продукції. У науковій та практичній літературі поняття «оборотний капітал» і «оборотні активи» часто ототожнюють, хоча між ними існує принципова відмінність. Оборотні активи в процесі виробничої діяльності споживаються або витрачаються, тоді як оборотний капітал лише авансується в ці активи. Водночас не всі авансовані грошові кошти автоматично набувають форми капіталу – капіталом визнається лише та їх частина, що приносить економічний, соціальний або екологічний ефект.

Вивченням та аналізом оборотних активів підприємств займалися багато вітчизняних вчених-економістів, серед них: Бечко В. П. [4], Базилінська О. Я. [6], Власова Н. О. [7], Шелудько В. М. [8], Гринюк І. М. [9], Чухно І. С. [11]. Вони зосередили свою увагу на теоретичних і практичних аспектах формування і оцінки оборотних активів діяльності підприємства.

Оборотні активи включають грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення, дебіторську заборгованість і запаси. Ці елементи забезпечують безперервність виробничого процесу, а також здійснення розрахунків і фінансових операцій. В економічній теорії та господарській практиці вони розглядаються як сукупність оборотних фондів і фондів обігу. Такий підхід, зокрема, розділяє дослідник Т.А. Демченко, який визначає оборотні активи як «авансовані в оборотні фонди й фонди обігу кошти» [10].

Розглянемо економічну сутність оборотних активів підприємства відповідно до положень нормативно-правових актів та поглядів, висвітлених в економічній літературі.

Основними нормативними документами, що визначають сутність оборотних активів є Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (НП(С)БО 1) і Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку № 1 «Подання фінансової звітності» (МСБО 1).

В Господарському кодексі України в статті 139 оборотні активи визначаються як оборотні засоби: «Оборотними засобами є сировина, паливо, матеріали, малоцінні предмети та предмети, що швидко зношуються, інше майно виробничого і невиробничого призначення, що віднесено законодавством до оборотних засобів» [1].

Згідно НП(С)БО 1 «оборотні активи – це гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [2]. В МСБО1 в статті 66 оборотні активи визначаються як поточні: «Суб'єкт господарювання повинен класифікувати актив як поточний, якщо:

- а) він сподівається реалізувати цей актив або має намір продати чи спожити його у своєму нормальному операційному циклі;
- б) він утримує актив в основному з метою продажу;
- в) він сподівається реалізувати актив протягом дванадцяти місяців після звітного періоду;
- г) актив є грошовими коштами чи еквівалентами грошових коштів, якщо немає обмежень щодо обміну чи використання цього активу для погашення зобов'язання принаймні протягом дванадцяти місяців після звітного періоду» [3].

Отже, визначення оборотних (поточних) активів у НП(С)БО 1 та МСБО 1 є подібними за змістом, тоді як у Господарському кодексі України наведено лише перелік складових, без розкриття повного визначення цього поняття.

Аналіз економічної літератури свідчить про наявність кількох підходів до визначення терміна «оборотні активи», що зумовлює відсутність його єдиного,

загальноприйнятого трактування. Найчастіше, оборотні активи розглядаються як поєднання різних за економічним змістом категорій або як активи, що мають бути перетворені на грошові кошти впродовж дванадцяти місяців [4].

Підходи до трактування поняття «оборотні активи» наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Підходи до трактування поняття «оборотні активи»

Автор	Трактування
І.О. Бланк [5]	«Оборотні активи – це сукупність майнових цінностей підприємства, що забезпечують поточну діяльність підприємства та, повністю споживають у процесі одного виробничо-комерційного циклу.»
О.Я. Базилінська [6]	«Оборотні активи – це активи, що за умови нормальної господарської діяльності підприємства змінюють свою матеріально-речову форму за відносно короткий строк (менше року).»
Н.О. Власова [7]	«Оборотні активи – це сукупність матеріальних і грошових цінностей, що обслуговують поточний господарський процес підприємства, котрі перебувають у постійному русі та в повному розмірі переносять свою вартість на вартість створеного продукту, з ціллю отримання прибутку.»
В.М. Шелудько [8]	«Оборотні активи – це активи, що обслуговують господарський процес і забезпечують його неперервність.»
І. Гринюк [9]	«До оборотних активів підприємства відноситься та частина майна, яка використовується протягом одного виробничого циклу і повністю переносить свою вартість на вартість продукції, що виробляється, змінюючи свою натурально-речову форму.»
Т. А. Демченко [10]	«Оборотні активи – група мобільних активів підприємства із періодом використання до одного року, що обслуговують його операційну діяльність і забезпечують його платоспроможність.»
І.С. Чухно [11]	«Оборотні активи – сукупність грошових засобів, що авансуються для створення оборотних виробничих фондів і фондів обороту, які забезпечують постійний кругообіг коштів.»
Р.А. Слав'юк [12]	«Оборотні активи – це ресурси, які належать підприємству і які, напевно, буде перетворено на гроші чи використано іншим чином протягом року з дати складання бухгалтерського балансу.»

На основі узагальнення наведених трактувань можна зробити висновок, що оборотні активи – це сукупність майнових ресурсів підприємства (матеріальних, грошових, фінансових), які забезпечують його поточну діяльність, повністю споживаються або трансформуються протягом одного виробничо-комерційного циклу (або року), швидко змінюють свою форму і постійно перебувають у кругообігу з метою отримання прибутку та підтримання платоспроможності.

На основі аналізу визначень терміна «оборотні активи» у нормативно-правових актах та економічній літературі можна виокремити три основні підходи до їх трактування, що представлені на рис. 1.1.

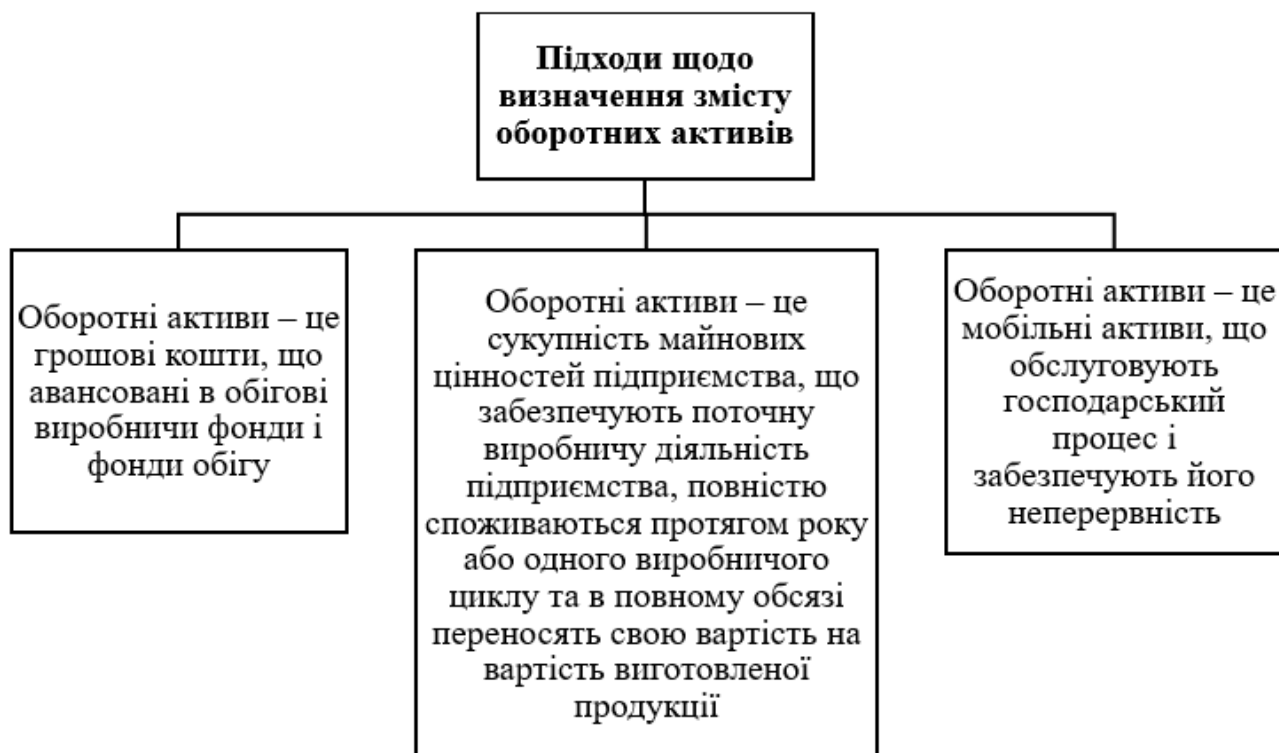

Рис. 1.1. Підходи до трактування поняття оборотних активів

Оборотні активи поділяються на три групи: грошові кошти, запаси та дебіторська заборгованість [13]. Структура оборотних активів надана у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Структура оборотних активів

Оборотні активи		
Грошові кошти	Запаси	Дебіторська заборгованість
- готівка - рахунки в банках - інші грошові кошти - короткострокові векселі одержані - поточні фінансові інвестиції - інші оборотні активи	- виробничі запаси - поточні біологічні активи - малоцінні та швидкозношувані предмети - незавершене виробництво - брак у виробництві - напівфабрикати - готова продукція - товари	- розрахунки з різними дебіторами: - за виданими авансами - з підзвітними особами - за нарахованими доходами - за претензіями - за відшкодуванням завданих збитків - за позиками членам кредитних спілок з іншими дебіторами - резерви сумнівних боргів

Далі розглянемо класифікацію оборотних активів підприємства. Загальна класифікація надана у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Класифікація оборотних активів

Класифікаційні ознаки	Види оборотних активів
Залежно від участі у кругообігу	- оборотні активи у сфері виробництва; - оборотні активи у сфері обігу.
За видами	- запаси сировини, матеріалів, напівфабрикатів; - запаси готової продукції; - дебіторська заборгованість; - грошові кошти.
За способом відбиття в балансі	- матеріальні оборотні активи (запаси); - дебіторська заборгованість (кошти у розрахунках); - грошові кошти.
За формами функціонування	- матеріальні оборотні активи; - фінансові оборотні активи.
За періодом фінансування	- постійна частина оборотних активів; - змінна частина оборотних активів.
За характером джерел формування	- валові оборотні активи; - чисті оборотні активи; - власні оборотні активи.
За швидкістю обігу	- з високою швидкістю обігу; - з середньою швидкістю обігу; - з низькою швидкістю обігу.
За ступенем ліквідності	- абсолютно ліквідні оборотні активи; - швидко ліквідні оборотні активи; - мало ліквідні оборотні активи.
За рівнем цінності	- мінімально можливої цінності; - середньо можливої цінності; - потенційно високої можливої цінності.
За видами ризиків	- активи з ризиком нереалізації; - активи з ризиком неповернення боргів; - активи з ризиком інфляції.
За рівнем ризиків	- активи з виправданим ризиком; - активи з підвищеним ризиком; - активи з неприпустимим ризиком.
За ступенем захищеності від інфляції	- оборотні активи, що не піддаються інфляційним втратам; - оборотні активи, що піддаються інфляційним втратам.
За рівнем прибутковості	- високоприбуткові; - середньоприбуткові; - низькоприбуткові; - збиткові.

Джерело: опрацьовано за: [6],[9],[10],[11],[18].

Класифікація оборотних активів є необхідною передумовою для організації обліку, проведення економічного аналізу, планування та управління ресурсами. Її застосування дозволяє глибше дослідити структуру оборотних активів, визначити закономірності їхнього кругообігу та оптимізувати фінансові потоки підприємства. Потреба в розробці такої класифікації обумовлена не лише практичними завданнями обліку і аналізу, а й науковими дослідженнями, спрямованими на удосконалення методичного підходу до управління оборотними ресурсами.

За характером участі в операційному процесі оборотні активи поділяються на ті, що безпосередньо задіяні у виробничому процесі (наприклад, запаси сировини, матеріалів, напівфабрикатів, незавершене виробництво, готова продукція) та ті, що обслуговують фінансовий цикл, зокрема грошові кошти, дебіторську заборгованість і поточні інвестиції. Такий поділ дозволяє краще зрозуміти функціональне призначення окремих видів оборотних активів у процесі кругообігу капіталу [14].

Класифікація оборотних активів повинна будуватися, виходячи саме з їх економічної сутності, а не джерел фінансування. Це пояснюється тим, що право власності на оборотні активи виникає у підприємства з моменту їх надходження, незалежно від того, чи сформовані вони за рахунок власного чи позичкового капіталу. Таким чином, оборотні активи завжди є у володінні, користуванні та розпорядженні підприємства, і ознака джерел фінансування не може бути критерієм їх класифікації [15].

Однією з підходів до класифікації оборотних активів є їх поділ за часом перебування у кругообігу. Цю класифікацію запропоновано І.С. Чухно, хоча детальне обґрунтування відсутнє. В основі цього підходу лежить часовий аспект вартості оборотних активів: початкові оборотні активи визначаються як підсумок відповідного розділу балансу на початок звітного періоду; функціональні – це вартість активів, безпосередньо використаних у процесі діяльності протягом року, вартість яких віднесена на витрати; накопичені – різниця між залишками на кінець та початок періоду. Така класифікація має

потенціал для застосування і до власного оборотного капіталу після відповідної адаптації [11].

Іншим важливим критерієм класифікації є ступінь ліквідності оборотних активів, що широко відображено в економічній літературі. Відповідно до цього підходу, оборотні активи поділяються на високоліквідні, середньоліквідні та низьколіквідні. Високоліквідні активи — це ті, що можуть бути швидко і без значних витрат перетворені в грошові кошти, зокрема грошові кошти, поточні фінансові інвестиції та дебіторська заборгованість надійних клієнтів, які своєчасно розраховуються, причому строк конверсії зазвичай не перевищує 90 днів. Середньоліквідні активи потребують додаткового часу для перетворення в готівку, до них належать товарні запаси, готова продукція та переважна частина дебіторської заборгованості. Низьколіквідні активи характеризуються тривалим періодом реалізації і включають виробничі запаси, продукцію, яка не користується попитом, та біологічні активи підприємства.

За формою функціонування оборотні активи поділяють на монетарні та речові. До монетарних належать грошові кошти та їх еквіваленти, тоді як до речових відносять всі інші матеріальні цінності. Проте ця класифікація не враховує особливостей сільськогосподарського виробництва, де до речових активів належать також живі організми — тварини і рослини, які за своєю природою відрізняються від неживих предметів праці. У зв'язку з цим доцільно виділити окрему підгрупу біологічних оборотних активів як специфічну категорію.

Також зустрічається класифікація оборотних активів за ступенем захищеності від інфляції, де виділяють активи, які не піддаються інфляційним втратам, та ті, що їм піддаються. Проте цей підхід має умовний характер, оскільки безпосередньому впливу інфляції піддаються, в основному, грошові кошти, а активи, які виготовляються власним виробництвом, більш захищені від інфляційного знецінення.

1.2. Принципи формування та використання оборотних активів

Принципи формування та використання оборотних активів підприємства ґрунтуються на розумінні впливу різноманітних факторів, що визначають ефективність їх застосування. Важливо враховувати як зовнішні, так і внутрішні чинники, які формують умови функціонування оборотних активів. Зовнішні фактори, що є опосередкованими та знаходяться поза безпосереднім контролем підприємства, вимагають адаптації і гнучкості у прийнятті управлінських рішень. Водночас внутрішні чинники залежать від професійних здібностей менеджерів та їх здатності ефективно організовувати використання оборотних активів з урахуванням внутрішніх ресурсів і потреб підприємства.

Особливо значущим є вплив інфляційних процесів, які створюють дефіцит оборотних активів через запізнення витрат у порівнянні з надходженнями, дисбаланс у вартості матеріальних та грошових складових оборотного капіталу, а також збільшення прибутку, що оподатковується і частково вилучається до бюджету, що негативно позначається на ліквідності підприємства. Внаслідок інфляції зростають наднормативні запаси, що також обмежує оптимальне використання оборотних активів. Однак розвиток інвестиційного клімату створює передумови для розширення обсягу оборотних активів, що відкриває можливості для підвищення їх ефективності та підтримки стабільного функціонування підприємства.

Принципи формування та використання оборотних активів підприємства базуються на комплексі фінансових та ринкових факторів, що визначають їх оптимальний обсяг і структуру. Важливим фінансовим чинником є можливість залучення позикових коштів, що залежить від рівня самофінансування, наявності заставного майна, фінансових результатів діяльності підприємства та його стабільності на ринку. Кращі показники діяльності створюють сприятливі умови для отримання банківських кредитів, що дозволяє економити власні оборотні кошти. Водночас високі відсоткові ставки за позичковим капіталом негативно

впливають на фінансовий стан, оскільки частина оборотного капіталу спрямовується на погашення зобов'язань [16].

Значною мірою на потребу в оборотних активах впливає рівень попиту на продукцію. В умовах жорсткої конкуренції на ринку збуту підприємство змушене формувати великі запаси готової продукції для оперативного задоволення потреб покупців, що зумовлює збільшення оборотних активів. Навпаки, при меншому попиті необхідність у великих запасах знижується.

Крім того, особливості пропозиції на ринку впливають на розміри запасів сировини і матеріалів.

Принципи формування та використання оборотних активів підприємства ґрунтуються на взаємозалежності між підприємством і його зовнішніми постачальниками, які забезпечують сировину, матеріали, трудові ресурси та капітал, необхідні для ведення господарської діяльності. В умовах ринку закупівель основними факторами, що впливають на підприємство, є ціна, якість ресурсів та умови їх постачання, зокрема терміни, обсяги і порядок оплати. Зміни в цих параметрах створюють певні виклики для підприємства, оскільки постачальники виступають як чинники зовнішнього середовища з безпосереднім впливом. Водночас, організація роботи з постачальниками належить до внутрішніх факторів впливу, де оптимальний вибір партнерів за географічною ознакою, якістю сировини та дотримання умов поставок, а також періодичність і комплексність поставок визначають розмір оборотних активів. Формування оборотного капіталу має здійснюватися з урахуванням раціонального поєднання власних і залучених фінансових ресурсів у таких обсягах, що забезпечують стабільний фінансовий стан підприємства. Ефективність управління джерелами фінансування, тобто наявність достатніх власних коштів і збалансованих зобов'язань перед кредиторами, дає можливість підприємству розпоряджатися оборотними активами без ризику невиконання поточних фінансових зобов'язань, що є основою його стабільної діяльності [17].

Принципи формування та використання оборотних активів підприємства базуються на забезпеченні оптимального розміру їхнього формування, що

сприяє безперервності виробничого процесу, виконанню виробничих планів, реалізації продукції, отриманню прибутку та підтриманню рівня рентабельності. Важливо, щоб оборотні активи забезпечували стабільність і економічну ефективність діяльності, мінімізували ризики підприємницької діяльності та сприяли зміцненню режиму економії. Зниження розміру оборотних активів може призвести до перебоїв у постачанні, зниження обсягів виробництва, появи прострочених платежів і заборгованості, що негативно впливає на господарську діяльність підприємства. Водночас надлишок оборотних активів веде до накопичення зайвих запасів сировини і матеріалів, а також створює умови для неефективного їх використання, що може погіршити фінансовий стан підприємства. Для підприємства, як суб'єкта господарювання, що прагне досягти максимального прибутку та задовольнити суспільні потреби, важливо раціонально використовувати всі свої активи, зокрема оборотні, у контексті досягнення визначених цілей.

Особливості джерел формування оборотних активів та політика підприємства щодо їх розміщення безпосередньо впливають на ефективність їх використання. Обсяг і вартість оборотних активів визначають стабільність виробничого процесу, формування фінансових результатів і загальний фінансовий стан підприємства.

1.3. Методи дослідження стану оборотних активів підприємства

Дослідження стану оборотних активів підприємства є важливим етапом аналізу його фінансової діяльності, що дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів, які забезпечують безперервність виробничого процесу та виконання поточних зобов'язань. Для цього застосовуються різноманітні методи, що допомагають комплексно оцінити не лише кількісні показники, а й якісні характеристики оборотних активів. Ефективне управління оборотними

активами підприємства потребує ґрунтовного аналізу їх стану, змін, структури та результативності використання як загалом, так і окремих їх складових.

Перш за все, дослідження передбачає аналіз бухгалтерської та фінансової звітності, зокрема розділів, які відображають залишки запасів, дебіторську заборгованість, грошові кошти та інші поточні активи. За допомогою порівняння цих даних у динаміці можна виявити тенденції змін та оцінити, наскільки раціонально підприємство управляє своїми оборотними активами. Для цього використовують наступні прийоми аналізу:

- горизонтальний (часовий) аналіз – дослідження динаміки показників з розрахунком абсолютних і відносних змін (наприклад, у балансі (звіті про фінансовий стан) – порівняння показників на кінець періоду з показниками на початок періоду; у звіті про фінансові результати (звіті про 23 сукупний дохід) – порівняння показників звітного періоду з показниками попереднього періоду);

- вертикальний (структурний) аналіз – визначення структури фінансово-економічних показників, тобто частки окремих статей звітності у загальному підсумковому показнику. Перевагою вертикального аналізу є можливість зіставлення структурних показників підприємств, які істотно відрізняються величиною абсолютних показників, а також порівняння вираженої у відсотках структури показників одного звітного періоду з іншими періодами незалежно від зміни їх розмірів;

- трендовий аналіз – порівняння показників звітності за інформацією декількох періодів для визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників. Це дає змогу здійснювати екстраполяцію (прогнозування) найважливіших фінансово-економічних показників на наступні періоди, а отже, проводити перспективний аналіз фінансового стану [24].

Основними завданнями аналізу оборотних активів є:

- загальна оцінка динаміки, структури та оборотності оборотних активів в цілому;
- аналіз складу, динаміки і оборотності запасів;
- вивчення складу, динаміки та оборотності дебіторської заборгованості;

- розгляд динаміки короткострокових фінансових вкладень;
- вивчення складу, динаміки та оборотності коштів;
- розробка рекомендації щодо поліпшення структури оборотних активів і прискорення їхньої оборотності [23].

Основним джерелом інформації для аналізу оборотних активів слугує фінансова звітність підприємства. Зокрема, бухгалтерський баланс забезпечує необхідні дані для вивчення складу, структури та динаміки оборотних активів, а також для обчислення показників ефективності їх використання. Окрім того, для проведення аналізу залучаються й інші форми фінансової звітності — звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, примітки до фінансової звітності, а також дані первинного бухгалтерського обліку, що деталізують і пояснюють окремі статті звітності [23].

Напрями фінансового аналізу оборотних активів підприємства зображені на рис. 1.2.

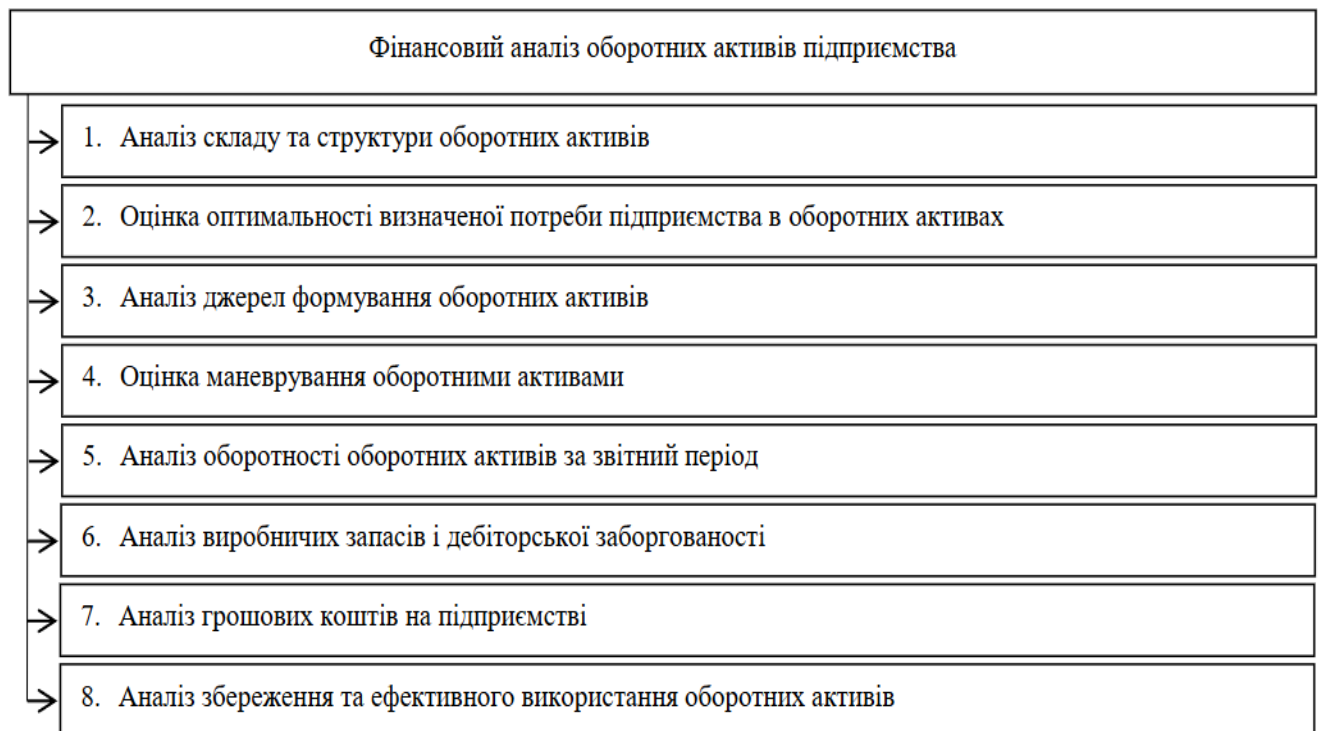

Рис. 1.2. Напрями фінансового аналізу оборотних активів підприємства
Джерело: опрацьовано за [22]

Важливу роль відіграє також аналітичний підхід, що включає розрахунок низки фінансових коефіцієнтів, які дозволяють оцінити ліквідність, платоспроможність та обіговість активів. Зокрема, такі показники, як коефіцієнт оборотності запасів, середній період їхнього зберігання, терміни погашення дебіторської заборгованості, дають змогу не лише визначити ефективність управління, а й ідентифікувати проблемні ділянки, що потребують корекції.

Методи дослідження стану оборотних активів підприємства базуються на комплексному аналізі їх сутності, властивостей та економічного потенціалу. В наукових дослідженнях активи розглядаються як джерела майбутніх економічних вигод, що здатні приносити дохід суб'єктові господарювання. При цьому вивчається здатність активів конвертуватися у грошові кошти або інші вимірювані права на майбутні доходи. Визначення активу включає оцінку ймовірності реалізації потенційного доходу та достовірність вимірювання його вартості. Таким чином, дослідження стану оборотних активів передбачає оцінку їхнього доходного потенціалу, здатності до грошового перетворення, а також достовірності й точності фінансового відображення у звітах підприємства. Це дозволяє комплексно оцінити ефективність використання оборотних активів у господарській діяльності [20].

Під час аналізу оборотних активів особлива увага приділяється запасам, оскільки вони істотно впливають як на фінансовий стан підприємства, так і на його виробничо-господарські результати.

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», запаси визнаються активами за умови, що існує ймовірність отримання підприємством у майбутньому економічних вигід від їх використання, а також якщо їх вартість може бути достовірно визначена [24].

До складу запасів підприємства входять:

- сировина, основні та допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні ресурси, які призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, а також для забезпечення виробничих і адміністративних потреб;

– незавершене виробництво – це продукція, що перебуває на стадії обробки чи складання, або незавершені технологічні процеси. У випадку підприємств, що виконують роботи чи надають послуги, незавершене виробництво включає витрати на надання ще не завершених послуг чи виконання робіт, щодо яких не було визнано доходу;

– готова продукція, виготовлена на підприємстві для подальшої реалізації, яка відповідає встановленим технічним та якісним характеристикам, передбаченим нормативними документами або умовами договору;

– товари – матеріальні цінності, придбані або отримані підприємством з метою наступного продажу;

– малоцінні та швидкозношувані предмети, які використовуються протягом терміну, що не перевищує одного року або тривалості операційного циклу, якщо він перевищує один рік.

Під час аналізу складу та структури запасів важливо враховувати, що для ефективного функціонування підприємства їх обсяги мають бути оптимальними. Досягнення такого рівня можливе за дотримання низки ключових умов, серед яких:

- проведення обґрунтованих розрахунків потреби в запасах;
- формування надійних і стабільних відносин із постачальниками, здатними своєчасно виконувати договірні зобов'язання;
- належна організація виробничих процесів;
- раціональне планування обсягів внутрішньогосподарського використання продукції.

У ході аналізу запасів слід зіставляти фактичні залишки з нормативними показниками (плановою потребою) за відповідний період, а також оцінювати динаміку змін.

Надлишкові або недостатні обсяги запасів є ознакою фінансової нестабільності підприємства. Причини таких відхилень аналізуються детально під час внутрішнього аналізу, зокрема щодо формування й використання окремих видів запасів: виробничих ресурсів (сировини, матеріалів,

комплектуючих), незавершеного виробництва, готової продукції та товарів. Для кожної групи запасів вивчаються специфічні фактори впливу, оцінюються наслідки відхилень від оптимального рівня та визначаються можливі шляхи оптимізації їх обсягів з метою підвищення ефективності господарської діяльності підприємства [24].

Методи дослідження стану оборотних активів підприємства ґрунтуються на кількох ключових положеннях, що забезпечують їх об'єктивну оцінку та достовірність у фінансовій звітності. Зокрема, активи розглядаються як ресурси, які підприємство контролює та які мають визначену вартість у грошовому вираженні. Важливою складовою таких методів є оцінка, що дозволяє забезпечити точність і надійність інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень щодо формування та використання оборотних активів. Об'єктивність і достовірність оцінки безпосередньо впливають на можливість адекватно відображати економічний стан підприємства [26].

На сьогоднішній день у міжнародних стандартах бухгалтерського обліку (МСБО) представлено значно ширший спектр методів оцінки оборотних активів порівняно з національними положеннями (НП(С)БО). Це зумовлено більшою різноманітністю інструментів, що використовуються у операційній та інвестиційній діяльності підприємств-нерезидентів України. Низький рівень розвитку фондового ринку України пояснює відсутність у національних стандартах таких видів оцінок, як справедлива вартість опціонів на акції, поточна ринкова вартість акцій, ціна виконання опціону та інших складних фінансових інструментів [2].

Аналіз оборотних активів підприємства здійснюється поетапно, що дозволяє комплексно оцінити їх стан, структуру, динаміку та ефективність використання:

- на першому етапі визначається загальний обсяг оборотних активів і аналізуються зміни їх величини протягом звітного періоду. Окрім цього, розраховується питома вага оборотних активів у загальній вартості майна підприємства, а також відстежується її динаміка. Порівняння темпів зростання

оборотних активів із темпами інфляції дає змогу оцінити як номінальний, так і реальний приріст оборотних активів.

- на другому етапі досліджується структура оборотних активів за видами (запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти тощо) та іншими характеристиками — зокрема, за прибутковістю, швидкістю оборотності, рівнем ліквідності, ступенем захищеності від інфляції тощо. Це дозволяє виявити основні тенденції у зміні складу оборотних активів і оцінити, наскільки ефективно реалізується стратегія управління ними.

- на третьому етапі аналізуються джерела фінансування оборотних активів. Розраховується розмір власного оборотного капіталу, який порівнюється з даними попередніх періодів. Оцінюється частка власних джерел у загальному обсязі фінансування оборотних активів, що дає змогу судити про рівень фінансової стійкості підприємства та його незалежність від зовнішнього капіталу.

- на четвертому етапі обчислюються й аналізуються показники ефективності використання оборотних активів, такі як коефіцієнт оборотності, тривалість одного обороту, рентабельність оборотних активів тощо. На основі отриманих результатів робляться відповідні аналітичні висновки щодо ефективності управління оборотним капіталом.

Методи дослідження стану оборотних активів підприємства передбачають комплексний підхід, зокрема увагу до правильного обліку та оцінки дебіторської заборгованості, яка є одним із важливих видів оборотних активів. У процесі дослідження використовують принципи міжнародних стандартів фінансової звітності, зокрема МСФЗ (IFRS) 9 та 1, які визначають оцінку фінансових активів за справедливою вартістю або амортизованою собівартістю на нетто-основі. Важливою складовою є визначення резерву сумнівних боргів, що відображається у витратах підприємства, а не як коригування доходу, відповідно до положень МСБО (IAS) 18 [29].

Дослідження передбачає регулярну оцінку якості дебіторської заборгованості з урахуванням об'єктивних ознак зменшення корисності активів,

таких як фінансові труднощі боржника, прострочення платежів, ризик банкрутства та інші фактори, що можуть свідчити про можливу неплатоспроможність. Аналіз здійснюється на основі порівняння балансової вартості з можливою сумою погашення, що дозволяє коригувати вартість дебіторської заборгованості через створення резервів, які відображаються у витратах звітного періоду [22].

Особлива увага приділяється систематизації фінансових активів за строками їх погашення, що є підґрунтям для формування резервів сумнівних боргів. Первинні документи, що підтверджують цю інформацію, слугують базою для правильного нарахування резервів і їх відображення в обліку. При цьому враховують різні види дебіторської заборгованості, включаючи аванси, розрахунки з підзвітними особами, нараховані доходи та інші фінансові зобов'язання, які також оцінюються за амортизованою собівартістю з урахуванням відповідних знижок і коригувань [30].

Таким чином, методи дослідження оборотних активів базуються на аналітичній оцінці фінансової дисципліни підприємства, контролі якості дебіторської заборгованості, визначенні резервів сумнівних боргів та застосуванні міжнародних стандартів фінансової звітності, що забезпечує об'єктивне і достовірне відображення стану оборотних активів у звітності підприємства.

Отже, вивчення теоретичних основ дослідження оборотних активів підприємства дозволяє зробити наступні висновки:

1. Аналіз економічної літератури свідчить про наявність кількох підходів до визначення терміна «оборотні активи», що зумовлює відсутність його єдиного, загальноприйнятого трактування. Найчастіше, оборотні активи розглядаються як поєднання різних за економічним змістом категорій або як активи, що мають бути перетворені на грошові кошти впродовж дванадцяти місяців.

2. В Господарському кодексі України в статті 139 оборотні активи визначаються як оборотні засоби: «Оборотними засобами є сировина, паливо,

матеріали, малоцінні предмети та предмети, що швидко зношуються, інше майно виробничого і невиробничого призначення, що віднесено законодавством до оборотних засобів».

3. Раціональне формування та використання оборотних активів є необхідною умовою стабільного функціонування підприємства, забезпечення безперервності виробництва, виконання планів і досягнення прибутковості. Недостатній обсяг оборотних активів може спричинити перебої у постачанні, зниження виробництва та виникнення заборгованості, тоді як їх надлишок — призвести до неефективного використання ресурсів і погіршення фінансового стану. Отже, для досягнення високих результатів діяльності підприємству необхідно дотримуватись принципу оптимальності у формуванні оборотного капіталу та прагнути до його ефективного використання.

4. Методи дослідження оборотних активів базуються на аналітичній оцінці фінансової дисципліни підприємства, контролі якості дебіторської заборгованості, визначенні резервів сумнівних боргів та застосуванні міжнародних стандартів фінансової звітності, що забезпечує об'єктивне і достовірне відображення стану оборотних активів у звітності підприємства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ АТ «УКРПОШТА»)

2.1. Загальна характеристика підприємства та аналіз динаміки і структури його оборотних активів

АТ «Укрпошта» є єдиним національним оператором поштового зв'язку в Україні. Її мережа охоплює всю територію країни (понад 27 000 населених пунктів, за винятком тимчасово окупованих територій). Компанія надає поштові, логістичні, фінансові та торговельні послуги як для фізичних осіб, так і для корпоративних клієнтів.

Засновником і власником АТ «Укрпошта» виступає держава через Міністерство інфраструктури України. Робота компанії регулюється Законом України «Про поштовий зв'язок», іншими відповідними законами, а також нормативами Всесвітнього поштового союзу, членом якого Україна є з 1947 року [38].

На сьогодні в структурі Укрпошти функціонують 24 регіональні філії, Дирекція з оброблення і перевезення пошти, а також підрозділ «Автотранспошта». Це одна з найбільших компаній України – майже 50 000 співробітників щодня приймають, сортують, транспортують і доставляють кореспонденцію, організовують процеси, проводять аналіз і підтримують клієнтів.

Місія компанії полягає в наданні якісних, простих і доступних послуг, які стирають кордони між людьми, країнами, містами та селами. Через зміну себе ми прагнемо змінювати країну на краще.

Візія полягає у створенні компанії, яка робить життя кожного клієнта простішим і допомагає досягати успіху бізнесу, працівникам і акціонерам. Це компанія, якою може пишатися вся Україна.

Цінності компанії відображаються у переконанні, що успіх – це круто, і кожен несе відповідальність за свій особистий успіх, успіх команди, компанії та країни. Зміни сприймаються як необхідність, тому компанія постійно розвивається, аби відповідати вимогам часу і потребам клієнтів. Чесність є невід’ємною частиною діяльності, адже компанія категорично відмовляється від крадіжок і корупції, цінує довіру колег, клієнтів і партнерів і прагне її виправдовувати. Простота є пріоритетом у спілкуванні, продуктах і сервісах, компанія усуває все зайве, залишаючи лише те, що справді потрібно клієнту. Команда – це об’єднання різних людей, які працюють заради спільної мети, поважають і підтримують одне одного, надихаючи прикладом.

АТ «Укрпошта» є єдиним національним оператором поштового зв’язку в Україні, що виконує важливі державні функції, зокрема забезпечення надання універсальних поштових послуг на всій території країни.

Засновником і власником підприємства є держава в особі Міністерства інфраструктури України, що гарантує його стратегічне значення для держави та суспільства.

Діяльність Укрпошти регламентується законодавчими актами України, зокрема Законом «Про поштовий зв’язок», а також нормами Всесвітнього поштового союзу, членом якого Україна є з 1947 року.

Підприємство має виключне право на випуск, обіг і поширення поштових марок, конвертів та карток, а також встановлює тарифи на універсальні поштові послуги, які затверджуються Національною комісією з питань регулювання зв’язку.

АТ «Укрпошта» є однією з найбільших компаній в Україні, що включає до свого складу 25 регіональних філій, а також дирекції з оброблення та перевезення пошти, транспортне підприємство «Автотранспошта» і ГНЦ «Зелена Буча» [9].

Щодня понад 72 тисячі працівників компанії займаються прийомом, сортуванням, транспортуванням та доставкою пошти, а також організацією, аналізом і підтримкою клієнтів.

Основною діяльністю АТ «Укрпошта» є послуги національної пошти (КВЕД 53.10), а також інші види грошового посередництва (КВЕД 64.19) і неспеціалізована оптова торгівля (КВЕД 46.90).

Крім цього, компанія отримала ліцензії на виконання низки додаткових видів діяльності, серед яких здійснення валютних операцій, надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації, виконання протипожежних робіт, постачання природного газу на території України, а також переказ коштів у національній валюті без відкриття рахунків [9].

АТ «Укрпошта» є одним із провідних операторів поштових, логістичних, фінансових та торговельних послуг в Україні, обслуговуючи як приватних осіб, так і корпоративних клієнтів. Компанія надає широкий спектр послуг, серед яких поштово-логістичні – передплата періодичних видань, обробка письмової кореспонденції, відправлення посилок, міжнародні пересилання та кур'єрська доставка.

Окрім того, Укрпошта пропонує фінансові послуги, що включають грошові перекази, виплату пенсій і соціальної допомоги, приймання платежів, зняття готівки та страхування. Значну частину діяльності займає торгівля товарами широкого вжитку і періодикою, доступною для замовлення через каталог.

Партнерські зв'язки Укрпошти охоплюють провідні міжнародні фінансові установи, зокрема Європейський інвестиційний банк та Європейський банк реконструкції і розвитку, а також поштові оператори з Європи, Азії та США, що забезпечує стабільність і розвиток компанії на глобальному рівні.

1 березня 2017 року підприємство пройшло процедуру корпоратизації, ставши публічним акціонерним товариством. Цей процес, який тривав лише 8 місяців, є найкоротшим серед подібних в Україні. Управління корпоративними

правами держави, які становлять номінальну вартість понад 6,5 млрд грн, здійснює Міністерство інфраструктури України [9].

АТ «Укрпошта» є національним поштовим оператором України, який демонструє стабільне зростання та розвиток у поштовій галузі. За результатами 2017 року компанія посіла 33 місце серед 173 поштових операторів світу у рейтингу Всесвітнього поштового союзу за індексом поштового розвитку (2IPD), піднявшись на 7 позицій у порівнянні з попереднім роком. Це свідчить про суттєве покращення якості та ефективності надання поштових послуг в Україні.

У 2022 році Укрпошта отримала ліцензію від Національного банку України на здійснення грошових переказів у національній валюті без відкриття рахунків, що дало змогу розширити спектр фінансових послуг і обслуговувати клієнтів із використанням платіжних карток. Відділення компанії також забезпечують виконання пенсійних та грошових виплат, прийом усіх видів платежів, а також надання переказів та інших фінансових послуг. Завдяки цьому Укрпошта обслуговує понад 6 мільйонів пенсіонерів, забезпечуючи своєчасну доставку пенсій.

АТ «Укрпошта» демонструє позитивну динаміку розвитку у багатьох напрямках своєї діяльності. АТ «Укрпошта» є національним оператором поштового зв'язку України, що відіграє важливу роль у забезпеченні як універсальних поштових послуг, так і розвитку нових напрямків діяльності. Стратегія розвитку підприємства була спрямована на кілька ключових напрямків. Серед них – збільшення обсягів пересилання посилок та впровадження нових посилкових продуктів, що відповідають сучасним потребам клієнтів. Значну увагу було приділено розширенню фінансових послуг з метою підвищення фінансової інклюзії населення, а також збільшенню обсягів торгівлі шляхом оптимізації управління торговим каталогом.

Важливим аспектом стратегії є оновлення мережі поштових відділень з урахуванням змін у попиті на поштові послуги, що дозволило підвищити ефективність роботи підприємства. Паралельно здійснювалася модернізація логістичної мережі, зокрема оптимізація маршрутів доставки та сортувальних

центрів, а також оновлення автопарку для підвищення оперативності і якості обслуговування. Крім традиційних напрямків, підприємство розвивало нові послуги, наприклад, доставку лікарських засобів у віддалені населені пункти, що підкреслює прагнення задовольнити потреби громадськості навіть у найвіддаленіших регіонах.

Здійснимо аналіз оборотних активів АТ «Укрпошта», оцінюючи динаміку та структуру активів підприємства за період 2023–2024 років (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка та структура активів АТ «Укрпошта» у 2023-2024 рр.

Активи	На кінець 2022 р., тис. грн.	%	На кінець 2023 р., тис. грн.	%	На кінець 2024 р., тис. грн.	%	Відхилення 2024/2022	
							Абсолютне (+/-)	Відносне, %
Разом активи	9 418 683	100,00	11 502 953	100,00	11 538 899	100,00	+2 120 216	+22,51
у т.ч.:								
Необоротні активи	4 451 622	47,27	4 823 853	41,93	5 256 793	45,56	+805 171	+18,09
Оборотні активи	4 893 242	51,95	6 618 561	57,54	6 226 176	53,96	+1 332 934	+27,24
Необоротні активи, утримані для продажу та групи вибуття	73 819	0,78	60 539	0,53	55 930	0,48	-17 889	-24,23
Коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних активів	1,10	x	1,37	x	1,18	x	+0,08	x

Джерело: [складено автором на основі додатків А та В]

Згідно з таблицею 2.1, за 2023-2024 роки активи АТ «Укрпошта» зросли на 2120216 тис. грн, або на 22,51 %, що свідчить про загальне зростання масштабу діяльності підприємства. Основний приріст припав на оборотні активи, які збільшилися на 1 332 934 тис. грн (+27,24 %), що може свідчити про підвищення ліквідності та гнучкості у фінансовому управлінні. Необоротні активи також зросли – на 805 171 тис. грн (+18,09 %), що вказує на інвестиції в розвиток матеріально-технічної бази.

Незначне скорочення статті «Необоротні активи, утримані для продажу» (–24,23 %) не є критичним і, ймовірно, пов'язане із завершенням реалізації відповідних об'єктів.

Коефіцієнт співвідношення оборотних до необоротних активів залишався на стабільному рівні, з 1,10 на кінець 2022 року до 1,18 на кінець 2024 року, що свідчить про збереження балансу між поточними ресурсами та довгостроковими інвестиціями підприємства. Загалом структура активів демонструє позитивну динаміку, що є ознакою стабільного фінансового розвитку.

Для детальнішого дослідження стану оборотних активів АТ «Укрпошта» здійснимо аналіз їхньої динаміки та структури (табл. 2.2).

З таблиці 2.2 видно, що аналіз динаміки і структури оборотних активів АТ «Укрпошта» за 2023–2024 роки свідчить про загальне зростання їх обсягу на 27,23% (на 1 332 934 тис. грн) на кінець 2024 р. порівняно з кінцем 2022 року.

Найбільшою складовою в структурі оборотних активів є високоліквідні активи - грошові кошти та їх еквіваленти і поточні фінансові інвестиції: їх частка коливалася від 75,98% на кінець 2022 р. до 79,06% на кінець 2023 р., дещо зменшившись до 76,35% на кінець 2024 р. Це свідчить про високий рівень ліквідності підприємства.

Спостерігається тенденція зростання дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги як за абсолютним розміром, так і питомою вагою, що може вказувати як на розширення обсягів господарської діяльності, так і на зростання кредитування покупців. Разом з тим, істотно знизилися поточні фінансові інвестиції (на 64,07%), що може свідчити про зміну стратегії управління фінансовими ресурсами або про переорієнтацію коштів в інші види оборотних активів.

Спостерігається зменшення вартості товарів на 40,44%, що може бути наслідком зменшення товарних залишків або оптимізації складських запасів. Виробничі запаси зменшилися незначно, на 0,97%, а в 2024 році спостерігається незначна поява незавершеного виробництва, що раніше було відсутнє.

Таблиця 2.2

Динаміка і структура оборотних активів АТ «Укрпошта» у 2023-2024 рр.

Активи	На кінець 2022 р.		На кінець 2023 р.		На кінець 2024 р.		Відхилення 2024-2022 (+,-)	
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Абсолютне, тис.грн.	Відносне, %
Виробничі запаси	348417	7.12	331631	5.01	345025	5.54	-3392	-0.97
Незавершене виробництво	0	0.00	0	0.00	12	0.00	12	—
Товари	216207	4.42	123757	1.87	128763	2.07	-87444	-40.44
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	325063	6.65	555585	8.39	632362	10.16	307299	94.54
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	74177	1.52	150544	2.27	121295	1.95	47118	63.52
Дебіторська заборгованість з бюджетом	9193	0.19	8481	0.13	8295	0.13	-898	-9.77
Дебіторська заборгованість з нарахованих доходів	19958	0.41	7802	0.12	5677	0.09	-14281	-71.54
Інша поточна дебіторська заборгованість	114114	2.33	130809	1.98	149696	2.40	35582	31.18
Поточні фінансові інвестиції	585098	11.96	0	0.00	210195	3.37	-374903	-64.07
Грошові кошти та їх еквіваленти	3132088	64.02	5233842	79.06	4544101	72.98	1412013	45.10
Інші оборотні активи	68977	1.41	76110	1.15	80755	1.30	11778	17.07
Всього оборотних активів	4893242	100	6618561	100	6226176	100	1332934	27.23

Джерело: [складено автором на основі додатків А та В]

Загалом структура оборотних активів АТ «Укрпошта» демонструє акцент на ліквідність і збереження платоспроможності, хоча зростання дебіторської заборгованості вимагає підвищеної уваги з боку менеджменту з метою недопущення втрати оборотного капіталу.

Для більш детального вивчення стану дебіторської заборгованості на досліджуваному підприємстві здійсимо порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості АТ «Укрпошта» на кінець 2024 року (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості
АТ «Укрпошта» на кінець 2024 року

Стаття балансу	Дебіторська заборгованість, тис. грн	Поточні зобов'язання, тис. грн	Сума перевищення дебіторської заборгованості	Сума перевищення поточних зобов'язань
Заборгованість за товари, роботи і послуги	632 362	4 145 017	—	3 512 655
За розрахунками з бюджетом	8 295	143 232	—	134 937
За розрахунками за авансами (виданими/одержаними)	121 295	143 122	—	21 827
За розрахунками зі страхування	—	56 406	—	56 406
За розрахунками з оплати праці	—	210 690	—	210 690
Інші види заборгованості	155 373	3 860 363	—	2943038
Разом	917 325	8 558 830	—	5 560 211

Джерело: [складено автором на основі додатків А та В]

З табл. 2.3 можна зробити висновок, що на кінець 2024 року рівень поточної кредиторської заборгованості АТ «Укрпошта» суттєво перевищує обсяг дебіторської заборгованості. Загальна сума поточних зобов'язань підприємства становить 11 964 662 тис. грн, тоді як дебіторська заборгованість – лише 917 325 тис. грн. Найбільше перевищення спостерігається за такими статтями: заборгованість за товари, роботи, послуги (3 512 655 тис. грн), інші види заборгованості (3 110 822 тис. грн) та розрахунки з оплати праці (210 690 тис. грн).

Такий дисбаланс між дебіторською та кредиторською заборгованістю свідчить про високий рівень фінансового навантаження на підприємство, можливі проблеми з ліквідністю та необхідність підвищення платоспроможності. Це може створювати ризики для своєчасного виконання фінансових зобов'язань і потребує оперативного управлінського реагування з боку керівництва.

2.2. Аналіз джерел формування оборотних активів підприємства

Дослідження джерел формування оборотних активів підприємства є надзвичайно важливим для виявлення ключових проблем у сфері їх фінансування та пошуку ефективних шляхів їх усунення.

Зазвичай базова потреба підприємства в оборотних активах має забезпечуватися за рахунок власних фінансових ресурсів. Проте покладатися виключно на власні джерела є економічно необґрунтованим. У зв'язку з цим виникає необхідність залучення додаткових коштів у вигляді короткострокових кредитів, позик та кредиторської заборгованості.

Для детального аналізу джерел формування оборотних активів АТ «Укрпошта» у 2023–2024 роках їх було систематизовано. Узагальнений аналіз подано в табл. 2.4.

Як видно з даних табл. 2.4, основним і єдиним джерелом фінансування оборотних активів АТ «Укрпошта» є позиковий капітал. Оскільки у підприємства не має власного оборотного капіталу, то оборотні активи підприємства в 2023-2024 роках на 100% були профінансовані за рахунок позикового капіталу. у 2024 році порівняно з 2023 роком загальний обсяг оборотних активів АТ «Укрпошта» зменшився на 392 385 тис. грн або на 5,9 %.

Структурний аналіз джерел формування оборотних засобів, саме позикового капіталу, показує, що найбільший вплив на збільшення обсягів оборотних активів в 2023-2024 роках мали:

Таблиця 2.4

Джерела формування оборотних активів АТ «Укрпошта» в 2023-2024 рр.

Джерела оборотних активів	На кінець 2022р.		На кінець 2023р.		На кінець 2024р..		Відхилення (+,-) на 31.12.24 від			
	Сума	Питома вага	Сума	Питома вага	Сума	Питома вага	31.12.2022		31.12.2023	
							В сумі	За пит. вагою	В сумі	За пит. вагою
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Власний оборотний капітал	-3105641	-63,47	-4260 953	-64,39	-5102488	-81,94	-1996847	-18,47	-841 535	-17,55
Позиковий капітал: у тому числі	7998883	163,47	10879514	164,39	11328664	181,94	3329781	18,47	449 150	17,55
– довгострокові зобов’язання	1129326	23,08	1246310	18,83	1376002	22,10	246 676	-0,98	129 692	3,27
– короткострокові кредити	3381	0,07	0	0,00	0	0,00	-3 381	-0,07	0	0,00
– поточні заборгованість за довгостроковими зобов’язаннями	431583	8,82	485913	7,34	593873	9,54	162 290	0,72	1 07 960	2,20
– поточна кредиторська заборгованість за роботи, товари, послуги	2778229	56,78	3498755	52,87	4145017	66,56	1 366 788	9,78	646 262	13,69
– поточні зобов’язання за розрахунками з бюджетом	72700	1,49	96248	1,46	143232	2,30	70 532	0,81	46 984	0,84
– поточні зобов’язання зі страхування	55209	1,13	47310	0,71	56406	0,91	1 197	-0,22	9 096	0,20
– поточні зобов’язання з оплати праці	202725	4,14	185917	2,81	210690	3,38	7 965	-0,76	24 773	0,57
– поточні зобов’язання за авансами отриманими	213236	4,36	172698	2,61	143122	2,30	-70 114	-2,06	-29 576	-0,31
– інші поточні зобов’язання	3112494	63,60	5146363	77,76	4660322	74,85	1 547 828	11,25	-486 041	-2,91
Усього оборотних коштів	4 893 242	100,00	6 618 561	100,00	6 226 176	100,00	1 332 934	X	-392 385	X

- збільшення інших поточних зобов'язань на 1547828 тис.грн., що призвело до збільшення їх питомої ваги в джерелах формування оборотних активів на 11,25% (з 63,6% до 77,76%);

- зростання поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 1366788 тис. грн, що спричинило зростання її питомої ваги на 9,78% (з 56,78 % до 66,56 %);

- зростання довгострокових зобов'язань на 246676 тис.грн.;

- збільшення поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями на 162290 тис.грн.

- зростання розрахунків з бюджетом, страхуванням та оплатою праці, що сукупно додало близько 79694 тис. грн до обсягу джерел формування оборотних активів.

Отже, відсутність власного оборотного капіталу в цей період підприємство компенсувало в більшому ступені за рахунок поточних зобов'язань.

Серед позикових джерел фінансування оборотних активів найбільшу частку як у абсолютному вираженні, так і за питомою вагою займають поточні зобов'язання, і простежується тенденція їх зростання як у грошовому вимірі, так і в структурі фінансування.

Причому негативним є збільшення фінансування оборотних активів за рахунок позикового капіталу, що свідчить про зниження фінансової стійкості АТ «Укрпошта».

З метою оцінки фінансової стійкості підприємства можна застосувати абсолютні показники, які характеризують джерела формування запасів і відображають різні рівні їх покриття [20]:

— наявність власних джерел для формування оборотного капіталу визначається як різниця між власними коштами та необоротними активами;

— обсяг робочого капіталу, спрямованого на покриття запасів, розраховується шляхом додавання до попереднього показника суми довгострокових зобов'язань, зазначених у другому розділі пасиву балансу;

– загальна сума джерел формування запасів і витрат визначається шляхом додавання до попереднього показника обсягу поточних джерел фінансування. До таких джерел належать короткострокові банківські кредити, кредиторська заборгованість за отримані товари, роботи та послуги, аванси, а також видані векселі.

Відповідно до трьох типів джерел формування запасів і витрат розрізняють три варіанти забезпеченості:

– надлишок або дефіцит власних джерел фінансування. Це є різниця між наявними джерелами формування запасів і витрат та їх фактичною потребою;

– надлишок або нестача робочого капіталу, який визначається як різниця між його обсягом та сумою запасів і витрат;

– надлишок або дефіцит загальної суми джерел покриття запасів і витрат.

Далі здійснимо оцінку фінансової стійкості АТ «Укрпошта» в залежності від забезпеченості запасів відповідними джерелами фінансування (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Оцінка фінансової стійкості АТ «Укрпошта» за 2023-2024 рр.

Показник	Значення, тис.грн.			Відхилення 2024 від	
	На кінець 2022 року	На кінець 2023 року	На кінець 2024 року	2022 р.	2023 р.
1. Власний оборотний капітал підприємства	-3 105 641	-4 260 953	-5 102 488	-1 996 847	-841535
2. Довгострокові кредити і позичкові засоби	1129326	1246310	1376002	246 676	129692
3. Загальна сума короткострокових кредитів підприємства	3381	0	0	-3 381	0
4. Основні джерела формування запасів і витрат	-1972934	-3014643	-3726486	-1 753 552	-711843
5. Матеріальні запаси	564624	455388	473800	-90 824	18412
6. Надлишок/Нестача власних оборотних коштів (ДВОК) (ряд.1-ряд.5)	-3670265	-4716341	-5576288	-1 906 023	-859947
7. Надлишок/Нестача власних і довгострокових джерел (ДВД) (ряд.1+ряд.2-ряд.5)	-2540939	-3470031	-4200286	-1 659 347	-730255
8. Надлишок/Нестача основних джерел формування запасів і витрат (ряд.4-ряд.5)	-2537558	-3470031	-4200286	-1 662 728	-730255
9. Тип фінансового стану	кризовий	кризовий	кризовий	X	X

Аналіз фінансової стійкості АТ «Укрпошта» за 2023-2024 роки свідчить про наявність суттєвих фінансових проблем і збереження кризового фінансового стану протягом усього досліджуваного періоду. Зокрема, значення власного оборотного капіталу залишалося стабільно від'ємним і спостерігається негативна тенденція його зменшення, що свідчить про хронічну нестачу власних обігових коштів.

Незважаючи на зростання довгострокових позик на 246676 тис. грн за період, цього виявилось недостатньо для покриття дефіциту фінансових ресурсів, адже і показник надлишку/нестачі власних і довгострокових джерел формування запасів, і показник основних джерел фінансування залишаються від'ємними та демонструють тенденцію до погіршення. Показник нестачі власних і довгострокових джерел зменшився з (2540939) тис. грн. на кінець 2022 року до (4200286) тис. грн на кінець 2024 року. Аналогічна динаміка спостерігається і за іншими ключовими показниками. Отже, АТ «Укрпошта» має кризовий фінансовий стан, тобто підприємство не має змоги покривати запаси ні за рахунок власного капіталу, ні за рахунок довгострокових або сукупних джерел фінансування.

Далі розрахуємо основні відносні показники фінансової стійкості підприємства, щоб підтвердити кризовий фінансовий стан АТ «Укрпошта» в 2023-2024 роках (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Відносні показники фінансової стійкості АТ «Укрпошта» в 2023-2024 рр.

Показник	Нормативне значення	Значення на кінець року		
		2022	2023	2024
Коефіцієнт автономії	> 0,5	0,151	0,054	0,018
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	> 0,1	-0,635	-0,644	-0,820
Коефіцієнт фінансової стійкості	> 1	0,207	0,065	0,021
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	> 0,5	-2,187	-6,835	-24,270

З табл. 2.6 видно, що АТ «Укрпошта» в 2023-2024 рр. є фінансово нестійким підприємством і його фінансова стійкість постійно знижується. Це підтверджується розрахованими показниками. Всі вони не відповідають нормативним значення і знижуються протягом досліджуваного періоду.

2.3. Оцінка ефективності використання оборотних активів підприємства

Наявність у підприємства оборотних активів, їх склад та структура, швидкість обороту та ефективність використання суттєво впливають на фінансовий стан підприємства, а саме: на платоспроможність, тобто, можливість погашення у встановлений строк своїх боргових зобов'язань, і ліквідність, тобто вибір можливостей підприємства зі сплати заборгованості.

Тому далі оцінимо ліквідність АТ «Укрпошта» шляхом аналізу ліквідності балансу і відносних показників ліквідності.

В табл. 2.7 представлено результати аналізу ліквідності балансу АТ «Укрпошта» за 2023-2024 роки.

Як видно табл. 2.7, на кінець 2022 року найбільш ліквідні активи (А1) становили 3717136 тис. грн, тоді як найбільш строкові зобов'язання (П1) – 3753682 тис. грн. Це свідчить про дефіцит найбільш ліквідних ресурсів в розмірі 36456 тис.грн. На кінець 2023 року є профіцит у сумі 747001 тис. грн, що свідчить про покращення короткострокової платоспроможності підприємства. На кінець 2024 року найбільш ліквідні активи (А1) становили 4 752 496 тис. грн, тоді як найбільш строкові зобов'язання (П1) – 5292340 тис. грн. Це свідчить про дефіцит найбільш ліквідних ресурсів у розмірі 538044 тис. грн.

Платіжна позиція другого рівня (А2-П2), що відображає покриття короткострокових зобов'язань активами, які реалізуються швидко, також свідчить про нестачу активів, які швидко реалізуються, для покриття поточних

Таблиця 2.7

Аналіз ліквідності балансу АТ «Укрпошта» за 2023-2024 рр.

Показники	На кінець		
	2022	2023	2024
Актив			
Найбільш ліквідні активи (А1)	3717136	5233842	4754296
Активи, що реалізуються швидко (А2)	542505	853221	917325
Активи, що реалізуються повільно (А3)	633601	531498	554555
Активи, що реалізуються складно (А4)	4525441	4884392	5312723
Баланс	9 418 683	11 502 953	11 538 899
Пасив			
Найбільш строкові зобов'язання (П1)	3 753 682	4 486 841	5 292 340
Короткострокові пасиви (П2)	3 115 875	5 146 363	4 660 322
Довгострокові пасиви (П3)	1 129 326	1 246 310	1 376 002
Постійні (стійкі) пасиви (П4)	1 419 800	623 439	210 235
Баланс	9 418 683	11 502 953	11 538 899
Платіжний залишок(+) чи нестача(-)			
A1-П1	-36546	747001	-538044
A2-П2	-2573370	-4293142	-3742997
A3-П3	-495725	-714812	-821447
A4-П4	3105641	4260953	5102488

зобов'язань. Аналогічна ситуація спостерігається і на рівні третього платіжного залишку (А3-П3): протягом усього періоду показник залишається негативним, що означає, що активи, які реалізуються повільно, не покривають довгострокові зобов'язання. І крім того спостерігається негативна тенденція зменшення цього показника в динаміці.

Четвертий платіжний залишок (А4-П4) демонструє негативну тенденцію: зростання його величини свідчить про зростання нестачі валсного оборотного капіталу на підприємстві.

Отже, аналіз ліквідності балансу АТ «Укрпошта» в 2023-2024 роках показав, що баланс підприємства є неліквідним, тому що не виконується жодна з умов.

В табл. 2.8 наведемо аналіз відносних показників ліквідності за 2023-2024 роки.

Таблиця 2.8

Аналіз відносних показників ліквідності АТ «Укрпошта» за 2023-2024 рр.

Показник	Норматив	На кінець 2022	На кінець 2023	На кінець 2024
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2–0,3	0,541	0,543	0,478
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,7–0,8	0,630	0,640	0,578
Коефіцієнт поточної ліквідності	2-2,5	0,712	0,687	0,626

Як видно з табл. 2.8, аналіз відносних показників ліквідності підприємства свідчить, що в 2023-2024 рр. тільки коефіцієнт абсолютної ліквідності відповідає нормативним значенням. Це свідчить про достатню кількість високоліквідних активів для покриття поточних зобов'язань підприємства.

Коефіцієнти швидкої і загальної ліквідності значно нижче нормативних значень, що свідчить про недостатній рівень забезпечення короткострокових зобов'язань як готівкою та очікуваних надходжень від дебіторів, так і всіма оборотними активами. Отже, підприємство не є платоспроможним.

Ефективність використання оборотних активів оцінюється як за допомогою показників їх оборотності, так і рентабельності.

Оскільки час є ключовим критерієм оцінки ефективності використання оборотних активів, основними індикаторами виступають тривалість обороту в днях та швидкість обороту. Чим коротшою є тривалість одного обороту, тим швидше підприємство повертає вкладені кошти.

Показники ефективності використання оборотних коштів АТ «Укрпошта» у 2023-2024 рр. подано в табл. 2.9.

З табл. 2.8 видно, що упродовж 2023-2024 років спостерігається загальна позитивна динаміка в обсягах та ефективності використання оборотних активів АТ «Укрпошта». Середній обсяг оборотних активів зріс із 5755901,5 тис. грн у 2023 році до 6423268,5 тис. грн у 2024 році, що відповідає приросту на 666467 тис. грн. Найбільше зростання зафіксовано за статтею грошових коштів та їх еквівалентів – на 518580 тис. грн, що свідчить про покращення грошової позиції

Таблиця 2.9

Показники ефективності використання оборотних коштів
АТ «Укрпошта» у 2023-2024 рр.

Показник	Значення, тис.грн.			Динаміка	
	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023
1	2	3	4	5	6
1. Середні залишки оборотних активів	5628963,5	5755901,5	6422368,5	126938,0	666467,0
1.1. Грошових коштів та їх еквівалентів	4559882,0	4475489,0	4994069,0	-84393,0	518580,0
1.2. Коштів у розрахунках	576471,5	697863,0	885273,0	121391,5	187410,0
1.3. Запасів	429261,5	510006,0	464594,0	80744,5	-45412,0
2. Доходи від реалізації	10323419	11581111	12978008	1257692,0	1396897,0
2.1. Одноденна виручка від реалізації	28676,2	32169,8	36050,0	3493,6	3880,2
3. Собіварість реалізованої продукції	9926858	10656528	11539535	729670	883007
4. Оборотність оборотних активів, дні	196,3	178,9	178,2	-17,4	-0,7
4.1. Грошових коштів та їх еквівалентів	159,0	139,1	138,5	-19,9	-0,6
4.2. Коштів у розрахунках	20,1	21,7	24,6	1,6	2,9
4.3. Запасів	15,0	15,9	12,9	0,9	-3,0
5. Число оборотів оборотних активів, раз	1,8	2,0	2,0	0,2	0,0
5.1. Грошових коштів та їх еквівалентів	2,3	2,6	2,6	0,3	0,0
5.2. Коштів у розрахунках	17,9	16,6	14,7	-1,3	-1,9
5.3. Запасів	24,0	22,7	27,9	-1,3	5,2
6. Вивільнення (-), залучення (+) оборотних активів у зв'язку зі змінами їх оборотності	—	-559754,5	-25235,0	X	534519,5

підприємства. Разом з тим, запаси зменшились на 45412 тис. грн, що може свідчити як про ефективніше управління запасами, так і про певну нестачу ресурсів.

Доходи від реалізації у 2024 році зросли на 1396897 тис. грн у порівнянні з 2023 роком, склавши 12978008 тис. грн. Це свідчить про збільшення обсягів

продажів, що є позитивним чинником. Зі зростанням виручки також підвищилась собівартість реалізованої продукції – на 883007 тис. грн, але темпи приросту доходів перевищують темпи зростання витрат, що є позитивною тенденцією.

Оборотність оборотних активів в 2023 зменшилася на 17,4 днів, а за 2024 рік залишилася майже незмінною (-0,7 днів), що свідчить про стабільну швидкість обігу ресурсів, хоча певного покращення ефективності не зафіксовано. Число оборотів оборотних активів збереглося на рівні 2,0 рази на рік. Це відносно низьке значення, яке вказує на повільне перетворення оборотних активів у грошові кошти, що може створювати ризики для оперативної платоспроможності.

Показники обігу окремих елементів оборотних активів демонструють стримані, але позитивні зміни. Так, середній строк обороту грошових коштів зменшився з 139,1 до 138,5 днів, а запасів – із 15,9 до 12,9 днів. Це свідчить про підвищення оперативності управління грошовими коштами і та запасами. Але середній строк обороту коштів у розрахунках збільшився з 21,7 до 24,6 днів, що свідчить про погіршення управління дебіторською заборгованістю.

В цілому всі ці зміни свідчать про підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства в 2023-2024 роках. Отже, прискорення оборотності поточних активів на 17,4 днів в 2023 році зумовило умовне додаткове вивільнення коштів на суму 559754,5 тис.грн., а прискорення оборотності поточних активів на 0,7 днів в 2024 році зумовило умовне додаткове вивільнення коштів на суму 25235 тис.грн.

Для оцінювання ефективності використання оборотних активів підприємства розраховують також наступні показники:

- коефіцієнт віддачі оборотних активів;
- рентабельність оборотних активів;
- узагальнений (інтегральний) показник ефективності використання оборотних активів.

Методика їх визначення наведена в табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Показники ефективності використання оборотних коштів
підприємства

Показники	Алгоритм розрахунку показників
1. Середні залишки оборотних активів, тис. грн.	Ряд. (1200) гр. 3 + 4 форми 1 / 2
2. Доходи від реалізації, тис. грн.	Ряд. 2000 форми 2
3. Прибуток/збиток, тис. грн.	Ряд. 2350/2355 форми 2
4. Віддача оборотних активів, грн.	Пок. 2 : пок. 1
5. Рентабельність оборотних активів, %	(пок. 3 x 100) / пок. 1
6. Інтегральний показник ефективності використання оборотних активів, грн.	$+ - \sqrt{\frac{\text{пок.4} * \text{abs}(\text{пок.5})}{100}}$

Показники оборотності оборотних активів АТ «Укрпошта» за 2022–2024 роки наведено в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Показники ефективності використання оборотних активів
АТ «Укрпошта» в 2022-2024 роках

Показники	2022	2023	2024	Відхилення (+;-) 2024 від	
				2022 року	2023 року
1	2	3	4	5	6
Прибуток (збиток), тис. грн.	-1258089	-796361	-413204	+844885	+383157
Доходи від реалізації, тис. грн.	10323419	11581111	12978008	+2654589	+1396897
Середні залишки оборотних активів	5628963,5	5755901,5	6422368,5	+793405	+666467
Віддача оборотних активів	1,83	2,01	2,02	+0,19	+0,01
Рентабельність оборотних активів, %	-22,35	-13,84	-6,43	+15,92	+7,40
Інтегральний показник ефективності використання оборотних активів	-0,64	-0,53	-0,36	+0,28	+0,17

З табл. 2.11 можна зробити висновок, що аналіз показників ефективності використання оборотних активів АТ «Укрпошта» за 2022-2024 роки свідчить про позитивні тенденції у діяльності підприємства. За цей період спостерігається суттєве зменшення збитків: якщо у 2022 році збиток становив 1258089 тис. грн, то у 2024 році він скоротився до 413204 тис. грн, що на 844885 тис. грн менше порівняно з 2022 роком та на 383157 тис. грн менше порівняно з 2023 роком.

Доходи від реалізації постійно зростали, збільшившись на 2654589 тис. грн у 2024 році, порівняно з 2022, роком та на 1396897 тис. грн порівняно з 2023 роком. Середні залишки оборотних активів за цей період зросли у порівнянні з 2022 роком на 470274 тис. грн, хоча у 2024 році відбулося їх незначне зниження на 196192 тис. грн у порівнянні з 2023 роком, що може свідчити про підвищення ефективності використання наявних ресурсів.

Віддача оборотних активів зросла з 1,79 у 2022 році до 2,08 у 2024 році, що демонструє покращення ефективності їх використання. Рентабельність оборотних активів також покращилася: з -21,86 % у 2022 році до -6,64 % у 2024 році. Хоча показник залишається від'ємним, позитивна динаміка (+15,22 % до 2022 року) вказує на поступове наближення до прибутковості.

Оскільки підприємство може мати при достатньо високих показниках віддачі оборотних активів низькі показники рентабельності, або навпаки, то виникає потреба комплексної оцінки ефективності використання оборотних активів. З цією метою розрахований комплексний (інтегральний) показник ефективності, який відображає середній умовний ефект у вигляді виручки, прибутку, що припадає на кожну гривню врат, вкладених у поточні активи. У нашому випадку інтегральний показник ефективності використання оборотних активів розраховано з метою виявлення загального напрямку зміни показників використання оборотних активів. Хоч він і має від'ємне значення, але воно зростає в динаміці.

Таким чином, проведений аналіз оборотних активів АТ «Укрпошта» дозволяє зробити наступні висновки:

1. За 2023-2024 роки активи АТ «Укрпошта» зросли на 22,51 %, що свідчить про загальне зростання масштабу діяльності підприємства. За цей період оборотні активи збільшилися на 27,24 %, що може свідчити про зростання мобільності майна підприємства.

2. Аналіз динаміки і структури оборотних активів АТ «Укрпошта» за 2023–2024 роки свідчить про загальне зростання їх обсягу на 27,23%. Найбільшою складовою в структурі оборотних активів є високоліквідні активи - грошові кошти та їх еквіваленти і поточні фінансові інвестиції: їх частка коливалася від 75,98% на кінець 2022 р. до 79,06% на кінець 2023 р., дещо зменшившись до 76,35% на кінець 2024 р. Це свідчить про високий рівень ліквідності підприємства. Другою складовою за питомою вагою є середньоліквідні активи – дебіторська заборгованість різних видів, частка якої коливалася від 12,50% на кінець 2022 року до 14,04% на кінець 2023 р., дещо збільшившись до 16,03% на кінець 2024 р. Зростання дебіторської заборгованості за питомою вагою може вказувати як на розширення обсягів господарської діяльності, так і на зниження рівня управління дебіторською заборгованістю. Отже, структура оборотних активів АТ «Укрпошта» демонструє акцент на ліквідність і збереження платоспроможності, хоча зростання дебіторської заборгованості вимагає підвищеної уваги з боку менеджменту з метою недопущення втрати оборотного капіталу.

3. Спостерігається дисбаланс між дебіторською та кредиторською заборгованістю, що свідчить про високий рівень фінансового навантаження на підприємство, можливі проблеми з ліквідністю та необхідність підвищення платоспроможності.

4. Аналіз джерел формування оборотних коштів підприємства показав, що основним і єдиним джерелом фінансування оборотних активів АТ «Укрпошта» є позиковий капітал, оскільки підприємство взагалі немає власного оборотного капіталу.

5. В 2023-2024 роках АТ «Укрпошта» має кризовий фінансовий стан, і не забезпечене стабільними джерелами фінансування поточної фінансово-господарської діяльності.

6. Розрахунок відносних показників фінансової стійкості показав, що в 2023-2024 роках АТ «Укрпошта» було фінансово нестійким підприємством, і крім того, його фінансова стійкість знижується.

7. Аналіз ліквідності балансу АТ «Укрпошта» в 2023-2024 роках показав, що підприємство має неліквідний баланс. Коефіцієнти загальної і швидкої ліквідності не відповідають нормативним значенням, що свідчить про загалом незадовільний рівень ліквідності АТ «Укрпошта» у короткостроковій перспективі. Підприємство не здатне повністю покривати свої найтерміновіші та поточні зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних і швидко реалізованих активів.

8. Аналіз показників оборотності оборотних активів АТ «Укрпошта» свідчить про підвищення ефективності їх використання в 2023-2024 роках. Прискорення оборотності поточних активів на 17,4 днів в 2023 році зумовило умовне додаткове вивільнення коштів на суму 559754,5 тис.грн., а прискорення оборотності поточних активів на 0,7 днів в 2024 році зумовило умовне додаткове вивільнення коштів на суму 25235 тис.грн.

9. Аналіз показників віддачі, рентабельності оборотних активів АТ «Укрпошта» за 2023-2024 роки свідчить про позитивні тенденції у діяльності підприємства. За цей період спостерігається суттєве зменшення збитків, зростання доходів від реалізації та віддачі оборотних активів, а також підвищення рентабельності оборотних активів. Хоча показник залишається від'ємним, позитивна динаміка вказує на поступове наближення до прибутковості.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ АТ «УКРПОШТА»

3.1. Основні проблеми та недоліки в управлінні оборотними активами підприємства

Основні проблеми та недоліки в управлінні оборотними активами підприємства АТ «Укрпошта» пов'язані з їхньою ключовою роллю в забезпеченні господарської діяльності, від якої залежить ефективність функціонування підприємства. Основними викликами є оптимізація обсягу, структури та джерел фінансування оборотних активів, що впливає на ліквідність, платоспроможність, дохідність та ризики. На практиці, в управлінні оборотними активами часто допускаються неефективні рішення, зокрема вилучення активів зі сфери виробництва у сферу обігу, що спричиняє необхідність додаткового залучення фінансових ресурсів. Такі недоліки вказують на потребу розробки та впровадження нових підходів до фінансування оборотних активів, спрямованих на забезпечення їх раціонального використання та покращення фінансових результатів підприємства.

Аналіз управління оборотними активами АТ «Укрпошта» свідчить про наявність низки системних проблем, які мають як внутрішню, так і зовнішню природу.

До зовнішніх чинників, що значною мірою ускладнюють процес ефективного управління обіговими коштами, слід віднести:

- воєнні дії та загрози безпеці в регіонах діяльності підприємства, що призводить до тимчасового припинення операцій, зменшення товарообігу, погіршення логістичних маршрутів та зростання дебіторської заборгованості;

- інфляційні процеси та нестабільність національної валюти, які негативно впливають на купівельну спроможність населення і партнерів, викликаючи затримки у платежах, а також підвищують вартість послуг і матеріальних запасів;
- посилення конкуренції з боку приватних логістичних компаній та міжнародних операторів, які мають кращу мобільність, доступ до інвестицій та сучасні ІТ-рішення;
- регуляторні обмеження у сфері тарифоутворення, надання соціально важливих послуг, а також контроль з боку держави, що ускладнює адаптацію фінансової політики до змін ринку;
- зниження ділової активності в окремих регіонах, що спричиняє зменшення доходів від комерційної діяльності Укрпошти, зростання обсягу безготівкових операцій (менше готівки – більше потреб у перерозподілі ресурсів), і як наслідок – уповільнення оборотності активів.

Управління оборотними активами підприємства є складним процесом, що передбачає визначення необхідного обсягу оборотного капіталу, вибір його структури та джерел фінансування з урахуванням фінансової політики. Важливість цього процесу зумовлена необхідністю забезпечення балансу між рівнем доходності та ризиком, що виникає при використанні оборотного капіталу. Проте, в діяльності АТ «Укрпошта» існують певні проблеми та недоліки, які ускладнюють ефективне управління оборотними активами. Вони полягають у недостатньо оптимальному підході до визначення потреби в оборотному капіталі, використанні непропорційного складу власних і позикових джерел фінансування, а також у недосконалоості механізмів управлінських рішень, що впливають на досягнення оптимального співвідношення між доходністю та ризиком. Відсутність чіткої фінансової політики або її неефективна реалізація також може створювати додаткові труднощі в управлінні оборотними активами підприємства.

До внутрішніх чинників належать:

1. Надмірна залежність від позикового капіталу.

Аналіз джерел формування оборотних активів показав критичну ситуацію із власним оборотним капіталом. Протягом 2022-2024 рр. його значення залишається від'ємним і має тенденцію до погіршення. Зростання дефіциту протягом аналізованого періоду свідчить про те що підприємство практично повністю фінансує оборотні активи за рахунок коротко- та середньострокових зобов'язань. При цьому питома вага позикового капіталу у структурі джерел зростає, що поглиблює фінансові ризики та знижує інвестиційну привабливість компанії.

2. Низька ефективність використання грошових коштів.

Велика частка фінансових ресурсів підприємства знаходиться в надлишковій ліквідній формі і не задіяна в обороті. Гроші не інвестуються, не реінвестуються в прибуткові проєкти, що негативно впливає на рівень прибутковості.

3. Зростання дебіторської заборгованості.

Зростання дебіторської заборгованості свідчить про зниження дисципліни розрахунків з боку клієнтів або про послаблення контролю за дебіторською заборгованістю на рівні внутрішньої політики підприємства. Така ситуація може спричинити погіршення платоспроможності.

4. Погіршення структури активів.

Скорочення статей оборотних активів, таких як: поточні фінансові інвестиції, товари, виробничі запаси свідчить про загальну деформацію структури активів у бік грошових коштів, що знижує гнучкість операційної діяльності.

5. Залежність від кредиторської заборгованості.

У структурі джерел фінансування оборотних активів переважає кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Це створює ризики тиску з боку постачальників, оскільки будь-яке погіршення термінів оплати може призвести до зриву поставок, зупинки операційної діяльності або судових процесів.

Щоб більш об'єктивно оцінити зовнішні та частково внутрішні чинники, що впливають на діяльність АТ «Укрпошта», доцільно здійснити SWOT-аналіз (табл. 3.1). Такий аналіз дозволяє сформулювати стратегічні напрямки розвитку підприємства, ґрунтуючись на його сильних і слабких сторонах, а також ефективно використовувати наявні можливості з урахуванням потенційних загроз.

Таблиця 1.3

SWOT–аналіз діяльності АТ «Укрпошта»

Середовище	Сильні сторони	Слабкі сторони
Внутрішнє середовище	– державне підприємство; – на ринку багато років; – розвинена інфраструктура; – багато клієнтів; – новий брендинг; – можливі міжнародні доставки	– складне фінансове становище підприємства; – великі постійні витрати; – високий ступінь бюрократії; – негативний імідж у минулому; – термін доставки довший ніж у конкурентів
Зовнішнє середовище	Можливості – збільшення кількості відділень; – швидший термін доставки та покращення логістики; – діджиталізація послуг; – партнерство з великими мережами торгівлі; – покращення маркетингової діяльності; – розвиток маршрутів, які існують та розробка нових.	Загрози – ризики для екології при збільшенні кількості транспорту для доставки; – зниження кваліфікації співробітників; – натиск з боку держави; – нестабільна ситуація, у зв'язку з війною; – відхід клієнтів до конкурентів; – збільшення функцій непрямих конкурентів; – зменшення прихильності споживачів; – зміна законодавства; – нові конкуренти

Основними проблемами та недоліками в управлінні оборотними активами підприємства АТ «Укрпошта» є відсутність власних оборотних коштів і нестача довгострокових джерел фінансування, що призводить до значної залежності від поточної кредиторської заборгованості. Виникнення кредиторської заборгованості безпосередньо пов'язане з організацією управління оборотними коштами, зокрема з простроченою дебіторською заборгованістю, яка є основним джерелом покриття кредиторської заборгованості. Аналіз структури дебіторської заборгованості показав, що різке її збільшення спричиняє відповідне зростання кредиторської заборгованості, що свідчить про недостатню ефективність контролю за фінансовими потоками підприємства.

АТ «Укрпошта» стикається з низкою проблем в управлінні оборотними активами, які негативно впливають на фінансовий стан підприємства. Однією з основних проблем є зростання дебіторської заборгованості, що спричиняє вилучення грошових коштів із обороту підприємства.

Також, у підприємства АТ «Укрпошта» є проблеми, які пов'язані з інкасацією дебіторської заборгованості. Однією з головних проблем є недостатньо ефективне використання механізму надання знижок за швидку оплату. Хоча цей інструмент є широко відомим і застосовується для прискорення повернення заборгованості, його впровадження часто відбувається інтуїтивно, без проведення ґрунтовних розрахунків, що призводить до помилок.

Додатковою складністю є недоцільне застосування знижок до клієнтів, які не дотримуються платіжної дисципліни, що знижує ефективність цього механізму. Для підвищення результативності таких заходів необхідно забезпечити чіткий аналіз та контроль фінансових показників, а також впроваджувати знижки виключно для постійних клієнтів, які суворо дотримуються встановлених умов оплати.

В управлінні оборотними активами підприємства АТ «Укрпошта» спостерігаються проблеми, пов'язані з ефективністю роботи з дебіторською заборгованістю. Відсутність системного підходу до аналізу рахунків дебіторської заборгованості послаблює здатність підприємства до своєчасного

реагування на можливі фінансові виклики та ускладнює забезпечення стабільності оборотних коштів [20, с. 64].

Використання сучасних фінансових інструментів, таких як факторинг, є недостатньо поширеним через низку причин, зокрема високий ризик неповернення заборгованості, а також значні витрати на оплату факторингових послуг, які виявляються вищими за традиційні способи фінансування, такі як банківські кредити.

Попри це, факторинг залишається перспективним інструментом, особливо для випадків, коли витрати на його використання є меншими за втрати, пов'язані з обслуговуванням простроченої дебіторської заборгованості. Водночас відсутність системного підходу до оцінки доцільності застосування факторингу та недостатній аналіз витрат і ризиків у цьому контексті є суттєвими недоліками управління оборотними активами. Для оптимізації роботи з дебіторською заборгованістю підприємству слід розглянути можливість раціонального використання факторингових послуг у тих випадках, коли це економічно обґрунтовано.

Зростання кредиторської та дебіторської заборгованості підприємства АТ «Укрпошта» вказує на нестачу власних коштів для розширення своєї діяльності, що є серйозним недоліком в управлінні оборотними активами. Водночас підприємство повністю відмовилося від використання банківських кредитів, позбавляючи себе можливості залучення додаткового фінансування, яке могло б сприяти стабілізації фінансового стану та забезпеченню необхідного обігу коштів.

Позитивним моментом є зменшення поточних зобов'язань за розрахунками з оплати праці, з бюджетом, зі страхування та інших поточних зобов'язань, що свідчить про покращення платіжної дисципліни. Однак відсутність збалансованого підходу до управління фінансовими ресурсами, зокрема невикористання зовнішніх джерел фінансування у вигляді кредитів, обмежує можливості підприємства для ефективного управління оборотними активами та подолання фінансових труднощів [21].

Проблеми в управлінні оборотними активами підприємства АТ «Укрпошта» пов'язані зі збитковою діяльністю підприємства, перевищенням темпів зростання собівартості над виручкою від реалізації та низьким рівнем ліквідності. Це свідчить про фінансову нестабільність, яка ускладнює ефективне управління оборотними активами.

Особливу увагу слід приділити використанню позикових коштів, оскільки проблема полягає не лише в їх обсягах, а й у виборі джерел фінансування. Занадто мала частка власного капіталу та довгострокових зобов'язань свідчать про необхідність перегляду стратегії залучення позикових коштів. Раціональне управління фінансовими ресурсами є ключем до забезпечення стабільності оборотних активів і покращення загального фінансового стану підприємства.

Насамперед, подальше збільшення позикових коштів має бути ретельно продуманим та економічно обґрунтованим для забезпечення фінансової стабільності підприємства. Відсутність такого підходу може спричинити нестабільність у платіжних розрахунках, що негативно вплине на фінансовий стан підприємства.

Крім того, важливим недоліком є ризик порушення платіжної дисципліни щодо розрахунків з оплати праці та з бюджетом. Це може призводити до накладання штрафних санкцій державними органами, а також до можливих претензій і судових позовів з боку працівників, що ставить під загрозу ділову репутацію компанії та її ефективність [22].

Основні проблеми та недоліки в управлінні оборотними активами підприємства АТ «Укрпошта» полягають у недостатній наявності власних коштів для фінансування операційної діяльності, що створює залежність від зовнішніх джерел фінансування, зокрема банківських кредитів або векселів. Використання позикових коштів потребує ретельної оцінки їх економічної доцільності, оскільки для повернення кредитів необхідно забезпечити достатній рівень доходу, що покриває як основний борг, так і нараховані відсотки, при цьому залишаючись прибутковим. Недосконалість у плануванні та контролі залучення кредитних ресурсів може призводити до фінансової нестійкості

підприємства, а нераціональне використання позикових коштів загрожує зростанням боргового навантаження та зниженням ефективності управління оборотними активами.

Також, проблеми в управлінні оборотними активами підприємства АТ «Укрпошта» пов'язані з недостатньо ефективним використанням кредитних ресурсів, що при всіх перевагах такого виду фінансування, зокрема можливості оптимізувати оборот коштів і уникнути зайвих запасів сировини та матеріалів, може не забезпечувати належного рівня організації фінансових потоків. Незважаючи на те, що банківські кредити можуть сприяти раціональному формуванню запасів і збалансованому поєднанню джерел оборотних коштів, неузгоджене або нераціональне їх залучення здатне викликати дисбаланс у структурі оборотних активів. Це створює ризики зниження фінансової ефективності та гнучкості підприємства у підтримці оптимального рівня запасів і оборотних коштів.

Відсутність чітко розробленої ринкової стратегії поведінки щодо залучення капіталу обмежує можливості підприємства для розширення діяльності та ефективного використання фінансового важеля. Без належного стратегічного підходу кредитні ресурси замість сприяння фінансовому зростанню і оздоровленню можуть призвести до загострення фінансових проблем і викликати кризові ситуації, що негативно впливає на стабільність і рентабельність власного капіталу підприємства.

АТ «Укрпошта» має низьку часткою власного капіталу, що обмежує можливості залучення довгострокових зобов'язань. Відсутність перспективи такого фінансування ускладнює формування стійкої фінансової структури і зменшує гнучкість підприємства у плануванні довгострокових інвестицій та підтримці оборотних активів. Залучення довгострокових зобов'язань можливе лише за умови чіткої підтвердженої доцільності та фінансової ефективності, що наразі є проблематичним через обмежені внутрішні ресурси.

Недостатнє забезпечення вибору оптимальних і економічно вигідних джерел фінансування негативно впливає на рівень фінансування господарської

діяльності. Недостатність джерел фінансування створює перешкоди для належного забезпечення оборотних активів, що в свою чергу призводить до фінансових ускладнень і обмежує можливості стабільного функціонування та розвитку підприємства. В свою чергу, відсутність системного підходу до оцінки і використання додаткових джерел фінансування обмежує можливості підприємства щодо забезпечення необхідного рівня оборотних коштів, що негативно впливає на фінансову стабільність і ефективність його діяльності.

3.2. Напрями оптимізації структури оборотних активів та шляхи підвищення ефективності їх використання

Напрями оптимізації структури оборотних активів підприємства АТ «Укрпошта» слід зосередити на досягненні балансу між обсягом, структурою та джерелами фінансування, що безпосередньо впливає на ліквідність, платоспроможність та загальну фінансову стабільність.

Оптимізація передбачає раціональне співвідношення власних та позикових коштів, що дозволить мінімізувати фінансові ризики та уникнути неефективного вилучення активів із виробничого обороту у сферу обігу. Для цього необхідно удосконалити підходи до планування потреб у оборотному капіталі, зокрема впроваджувати стандартизовані методи оцінки кредитоспроможності клієнтів, що дозволить зменшити дебіторську заборгованість і підвищити якість фінансового контролю.

З огляду на виявлені недоліки в управлінні оборотними активами АТ «Укрпошта», постає необхідність у впровадженні комплексу заходів, які дозволять підвищити ефективність використання оборотного капіталу, покращити ліквідність та забезпечити стабільність фінансово-господарської діяльності підприємства.

На рис. 3.1 продемонстровано алгоритм покращення управління оборотними активами підприємства АТ «Укрпошта».

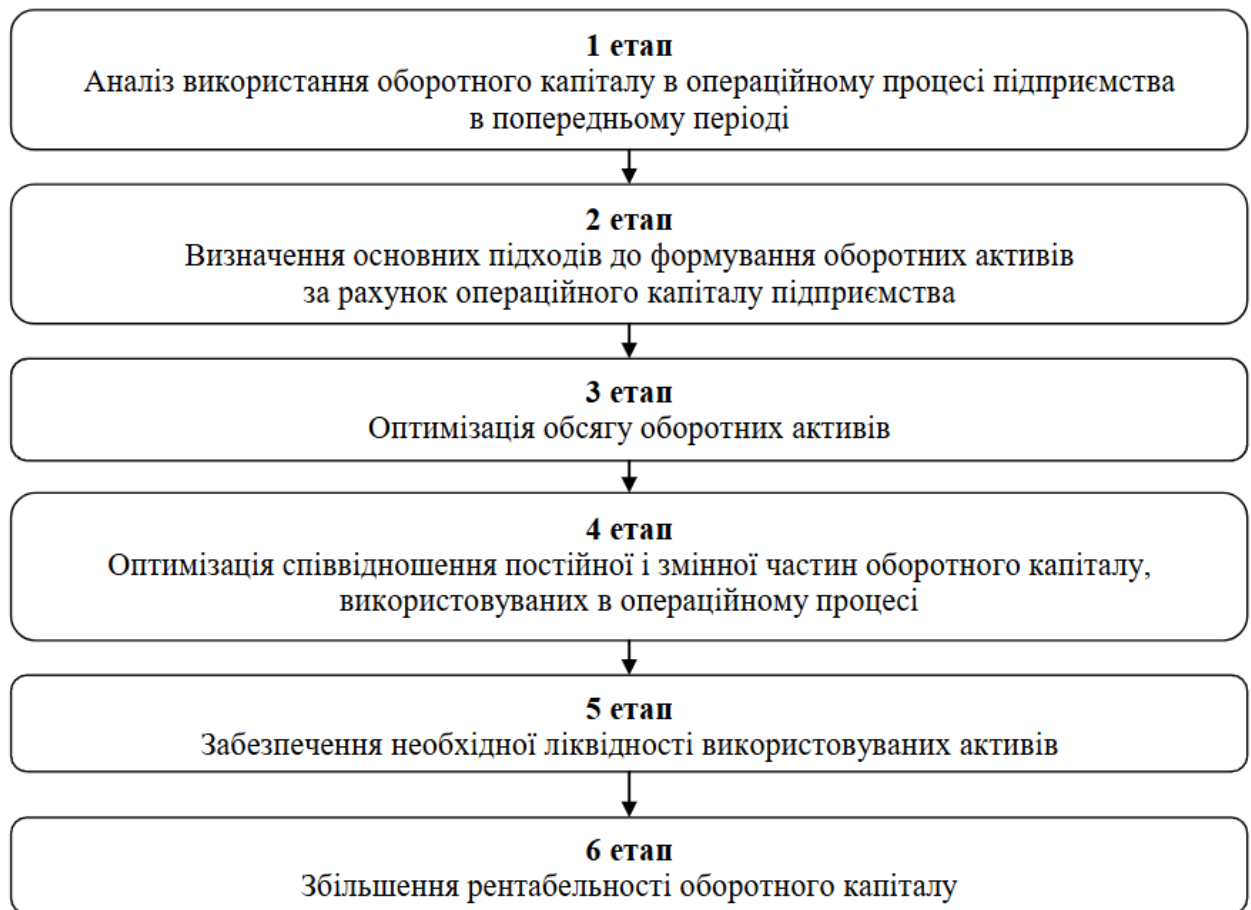

Рис. 3.1. Етапи покращення управління оборотними активами підприємства АТ «Укрпошта».

Розглянемо основні напрями вдосконалення управління оборотними активами АТ «Укрпошта»:

1. Збільшення та оптимізація власного оборотного капіталу.

Відсутність власного оборотного капіталу протягом кількох років поспіль свідчить про структурні фінансові проблеми. У зв'язку з цим доцільно:

- провести переоцінку необоротних активів, частина яких, можливо, не використовується у господарській діяльності, з метою їх продажу та реінвестування в оборотний капітал;
- удосконалити дивідендну політику, обмеживши виплату дивідендів або спрямовуючи частину прибутку на формування резервного капіталу;
- оптимізувати витрати, зокрема адміністративні та експлуатаційні, для вивільнення коштів у розпорядження операційної діяльності.

Ці заходи дадуть змогу не лише зменшити залежність від позикових ресурсів, а й підвищити фінансову автономію компанії.

2. Зниження надлишку грошових коштів.

На кінець 2024 року питома вага грошових коштів та їх еквівалентів у структурі оборотних активів досягла високого значення. Це свідчить про недоінвестування та неефективне управління ліквідністю. Тому варто:

- впровадити політику мінімального залишку коштів на рахунках, визначивши пороговий рівень ліквідності;
- сформувати інвестиційний портфель зі строкових депозитів або короткострокових облігацій, які забезпечать додатковий дохід;
- активізувати внутрішні інвестиції – у логістику, IT-інфраструктуру, автоматизацію поштових послуг.

Таким чином, вільні грошові кошти будуть задіяні для отримання економічної вигоди, що позитивно позначиться на рентабельності.

3. Диверсифікація джерел фінансування

Управління оборотними активами не може бути ефективним без збалансованої системи фінансування. З огляду на те, що АТ «Укрпошта» фактично не використовує короткострокові кредити, варто:

- розглянути можливість кредитування на оборотні потреби – короткострокові кредити на вигідних умовах можуть забезпечити гнучкість;
- запровадити лізинг або фінансові інструменти (форфейтинг, овердрафт) для фінансування окремих складових обігового капіталу;
- використовувати державні програми підтримки та співпрацю з міжнародними фінансовими інституціями, які зацікавлені у розвитку національного поштового оператора.

Це дозволить зміцнити ліквідність та забезпечити оперативну платоспроможність.

Підвищення ефективності використання оборотних активів можливе через активне застосування інструментів управління дебіторською заборгованістю, таких як систематичний аналіз платіжної дисципліни, впровадження механізмів

стимулювання своєчасних платежів (зокрема, знижок для надійних клієнтів) з обґрунтованими розрахунками, а також використання сучасних інформаційних технологій для моніторингу фінансових потоків. Важливо забезпечити своєчасне прогнозування і контроль за станом заборгованості, що дозволить уникнути виникнення прострочених платежів, знизить потребу у позаплановому фінансуванні та підвищить довіру партнерів.

Шляхи удосконалення політики управління дебіторською заборгованістю:

- впровадження кредитної політики за сегментами клієнтів. Встановлення індивідуальних умов кредитування для юридичних осіб, державних організацій, великих корпоративних клієнтів тощо. Це дозволить контролювати рівень ризику за кожною категорією;
- автоматизація контролю за дебіторською заборгованістю. Запровадження спеціального модулю в бухгалтерській системі, який дозволяє щоденно відстежувати терміни виникнення заборгованості, суми та строки прострочення, автоматичне надсилання нагадувань боржникам;
- узгодження графіків платежів у договорах. Усі договори на надання послуг мають містити чіткі строки оплати та умови пені за прострочення. Це створює юридичне підґрунтя для стягнення боргу;
- використання факторингу для зниження ризику неплатежів. Передача дебіторської заборгованості факторинговій компанії дозволяє отримати частину коштів авансом, що покращує ліквідність;
- формування рейтингу надійності клієнтів. Створення внутрішньої системи оцінки клієнтів на основі їх платіжної дисципліни (Credit Score), що дозволить коригувати обсяги послуг і умови оплати;
- залучення юридичних служб на ранньому етапі. Системна робота юристів з боржниками дає змогу зменшити кількість безнадійної дебіторської заборгованості без потреби доводити справу до суду.

Не менш важливим також є оптимізація політики управління запасами. Розглянемо шляхи удосконалення політики управління запасами АТ «Укрпошта».

1. Використання сучасних методів обліку запасів (ABC/XYZ-аналіз):

- ABC-аналіз поділяє запаси за обсягом витрат: А – найбільш вартісні, В – середні, С – маловартісні;
- XYZ-аналіз класифікує запаси за стабільністю попиту: Х – стабільний попит, Z – випадковий.

Це дозволить визначити пріоритети щодо контролю запасів.

2. Впровадження принципу JIT (Just-In-Time). Постачання необхідних матеріалів та товарів "вчасно", коли вони дійсно потрібні, що зменшує потребу у зберіганні надлишкових запасів.

3. Автоматизація обліку та прогнозування потреб. Використання ERP-систем з модулями логістики (наприклад, SAP, BAS ERP) для:

- формування замовлень на основі історії продажів;
- прогнозування пікових періодів (сезонність, акції);
- автоматичного поповнення залишків до критичного рівня.

4. Централізація складських операцій. Оптимізація складів, створення хабів – знижує логістичні витрати, зменшує дублювання запасів.

5. Контроль обіговості запасів. Показники обіговості мають регулярно аналізуватися. Запаси з повільною обіговістю слід списувати, уцінювати або реалізовувати через акції.

Загалом, системний підхід до управління оборотними активами, який передбачає чітку фінансову політику, вдосконалення механізмів контролю та планування, сприятиме зростанню конкурентоспроможності підприємства, стабілізації його фінансового стану та покращенню результатів господарської діяльності [31, с. 176].

Напрями оптимізації структури оборотних активів підприємства АТ «Укрпошта» слід зосередити на підвищенні ефективності управління дебіторською заборгованістю, зокрема шляхом більш широкого та раціонального використання факторингових послуг там, де це економічно вигідно. Важливим є впровадження системного підходу до оцінки доцільності факторингу, що дозволить знизити ризики та оптимізувати витрати, пов'язані з

обслуговуванням заборгованості. Крім того, необхідно відновити і збалансувати політику залучення зовнішніх джерел фінансування, зокрема банківських кредитів, для забезпечення стабільного грошового потоку та покращення фінансової стійкості. Важливим кроком є посилення контролю за дотриманням платіжної дисципліни, як у розрахунках з постачальниками, так і в управлінні кредиторською заборгованістю, що дозволить уникнути надмірного накопичення зобов'язань і зменшити фінансові ризики.

Напрями оптимізації структури оборотних активів підприємства АТ «Укрпошта» мають базуватися на досягненні збалансованості між обсягом наявних оборотних ресурсів, їх якісною структурою та ефективним використанням джерел фінансування. Такий баланс безпосередньо впливає на ліквідність підприємства, його платоспроможність і загальну фінансову стійкість, що є ключовим для забезпечення безперебійної діяльності та розвитку. Оптимізація передбачає раціональне розмежування власних і позикових коштів, що дозволяє знизити фінансові ризики, уникнути надлишкового «заморожування» капіталу в оборотних активах і підвищити швидкість їх обігу.

Для цього важливо удосконалити системи планування потреб у оборотних коштах, застосовуючи сучасні методи аналізу і прогнозування, що враховують сезонні та ринкові коливання. Зокрема, впровадження стандартизованих підходів до оцінки кредитоспроможності клієнтів сприятиме зменшенню дебіторської заборгованості, покращенню якості фінансового контролю і, відповідно, зниженню ризику прострочених платежів. Паралельно необхідно посилити моніторинг і аналіз стану дебіторської заборгованості, що дозволить оперативно реагувати на потенційні проблеми з платежами.

Крім того, варто розглядати факторингові послуги як ефективний інструмент управління дебіторською заборгованістю. Впровадження системного підходу до оцінки доцільності використання факторингу допоможе знизити фінансові ризики, пов'язані з неплатежами, та оптимізувати витрати на обслуговування заборгованості. При цьому важливо враховувати економічну

вигідність таких послуг та обирати оптимальні умови співпраці з фінансовими партнерами.

Не менш важливим є збалансування політики залучення зовнішніх джерел фінансування, зокрема банківських кредитів, для підтримки стабільного грошового потоку. Раціональне використання позикових коштів допоможе уникнути нестачі оборотного капіталу у критичні періоди, водночас не створюючи надмірного фінансового навантаження.

Підвищення ефективності використання оборотних активів потребує також оптимізації структури фінансових ресурсів, зокрема збільшення частки власного капіталу та впровадження стратегічного підходу до управління позиковими коштами. Це сприятиме підвищенню ліквідності, зниженню собівартості та поліпшенню загального фінансового стану підприємства. Крім того, особлива увага має бути приділена підтриманню своєчасності розрахунків з працівниками та бюджетом, що знизить ризики штрафних санкцій і підвищить ділову репутацію компанії. У сукупності ці заходи сприятимуть стабілізації оборотних активів та підвищенню ефективності їх використання в діяльності АТ «Укрпошта».

Напрями оптимізації структури оборотних активів на підприємстві АТ «Укрпошта» слід орієнтувати на збалансоване поєднання власних та позикових джерел фінансування з урахуванням економічної доцільності їх залучення. Важливо розробити та впровадити чітку ринкову стратегію управління капіталом, що дозволить підвищити гнучкість у плануванні та забезпечить стабільність фінансової структури. Раціональне використання короткострокових кредитів, які попри вищу вартість дають можливість уникнути зайвих запасів і знизити фінансові ризики, сприятиме оптимізації структури оборотних активів і покращенню грошових потоків.

Одним із ключових напрямів є вдосконалення контролю та планування залучення позикових коштів, що зменшить боргове навантаження і ризики фінансової нестійкості. Підвищення ефективності використання оборотних активів також можливе через усунення надлишкових запасів товарно-

матеріальних цінностей, які призводять до нераціонального блокування ресурсів. Оптимізація запасів і покращення управління грошовими потоками знизить залежність від векселів як засобу платежу і сприятиме підвищенню ліквідності підприємства.

Додаткової уваги потребує також управління швидкістю обертання оборотних активів. Як показали розрахунки, загальний коефіцієнт оборотності оборотних коштів має негативну тенденцію до зниження, що свідчить про неефективне використання ресурсів підприємства. Водночас збільшення тривалості обороту оборотних коштів є ознакою зниження фінансової гнучкості компанії. У зв'язку з цим доцільно впровадити заходи з прискорення обігу коштів – шляхом оптимізації виробничого циклу, скорочення тривалості операційних процесів, а також підвищення рівня планування запасів та витрат [36].

Позитивним моментом є зростання коефіцієнта оборотності запасів, що свідчить про ефективну політику управління товарно-матеріальними ресурсами. Це свідчить про наявність чітко налагоджених логістичних процесів та контроль за обсягами зберігання продукції. Проте підприємству варто закріпити і поглибити ці результати, розробивши механізми безперебійного постачання з урахуванням попиту, сезонності, часу реалізації та інших чинників [39].

Узагальнюючи, можна стверджувати, що для підвищення ефективності використання оборотних активів АТ «Укрпошта» необхідне комплексне вдосконалення фінансової політики підприємства. Оптимізація джерел фінансування, прискорення оборотності активів, удосконалення управління запасами та дебіторською заборгованістю дозволить підвищити фінансову стійкість компанії, покращити її платоспроможність і створити умови для стабільного розширення господарської діяльності.

Отже, для вдосконалення формування та використання оборотних активів АТ «Укрпошта» було запропоновано наступні шляхи:

1. Збільшення власного оборотного капіталу, шляхом:

- проведення переоцінки необоротних активів з метою їх продажу та реінвестування в оборотний капітал;

- удосконалення дивідендної політики;

- оптимізації витрат.

2. Зниження надлишку грошових коштів за допомогою:

- впровадження політики мінімального залишку коштів на рахунках;

- формування інвестиційного портфеля зі строкових депозитів або короткострокових облігацій;

- активізування внутрішніх інвестицій у логістику, IT-інфраструктуру, автоматизацію поштових послуг.

3. Диверсифікація джерел фінансування шляхом:

- можливості кредитування на оборотні потреби;

- запровадження лізингу або фінансових інструментів (форфейтинг, овердрафт) для фінансування окремих складових обігового капіталу;

- використання державних програм підтримки та співпраці з міжнародними фінансовими інституціями.

4. Удосконалення політики управління дебіторською заборгованістю шляхом:

- впровадження кредитної політики за сегментами клієнтів;

- автоматизації контролю за дебіторською заборгованістю;

- використання факторингу для зниження ризику неплатежів;

- формування рейтингу надійності клієнтів;

- залучення юридичних служб на ранньому етапі.

5. Удосконалення політики управління запасами шляхом:

- використання сучасних методів обліку запасів (ABC/XYZ-аналіз)

- впровадження принципу JIT (Just-In-Time).

- автоматизації обліку та прогнозування потреб.

- централізації складських операцій.

- контролю обіговості запасів.

ВИСНОВКИ

В результаті дослідження теоритичних аспектів формування та використання оборотних активів підприємства та аналізу оборотних активів АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр., можна зробити наступні висновки:

1. Визначено сутність та класифікацію оборотних активів підприємства. Оборотні активи підприємства відіграють ключову роль у забезпеченні безперервності виробничо-господарської діяльності, виступаючи основою для реалізації продукції, виконання послуг та підтримання фінансової стійкості. Вони характеризуються швидким циклом використання і здатністю трансформуватися у грошову форму протягом одного операційного циклу, що робить їх важливим елементом майнового потенціалу підприємства. Визначення сутності та класифікація оборотних активів дозволяють глибше зрозуміти їх структуру, функціональне призначення та закономірності кругообігу, що сприяє більш ефективному управлінню ресурсами і фінансовими потоками.

2. Розкрито принципи формування та використання оборотних активів. Ефективне формування та використання оборотних активів підприємства є ключовим фактором його стабільної та успішної діяльності. Цей процес залежить від комплексного впливу як зовнішніх, так і внутрішніх чинників, що визначають оптимальний обсяг і структуру оборотних коштів. Раціональний підхід до управління оборотними активами забезпечує безперебійність виробничих процесів, своєчасне виконання виробничих планів та підтримку фінансової стійкості підприємства. Водночас необхідність адаптуватися до змін ринкових умов, інфляційних процесів і потреб споживачів вимагає гнучкості управлінських рішень. Збалансоване використання власних і позикових ресурсів, а також ефективна взаємодія з постачальниками створюють передумови для підвищення економічної ефективності та конкурентоспроможності підприємства на ринку.

3. Розглянуто методи дослідження стану оборотних активів підприємства. Методи дослідження стану оборотних активів підприємства ґрунтуються на комплексному аналізі їх властивостей, економічного потенціалу та здатності генерувати майбутні економічні вигоди. Вони спрямовані на забезпечення об'єктивності, достовірності та точності оцінки активів, що є необхідними для прийняття ефективних управлінських рішень і формування повної фінансової звітності. Врахування міжнародних стандартів фінансової звітності дозволяє підвищити якість оцінки оборотних активів, особливо в частині дебіторської заборгованості та резервів сумнівних боргів, що має важливе значення для відображення реального фінансового стану підприємства.

4. Проведений аналіз оборотних активів АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр. дозволяє зробити наступні висновки:

4.1. За 2023-2024 роки активи АТ «Укрпошта» зросли на 22,51 %, що свідчить про загальне зростання масштабу діяльності підприємства. За цей період оборотні активи збільшилися на 27,24 %, що може свідчити про зростання мобільності майна підприємства.

4.2. Аналіз динаміки і структури оборотних активів АТ «Укрпошта» за 2023–2024 роки свідчить про загальне зростання їх обсягу на 27,23%. Найбільшою складовою в структурі оборотних активів є високоліквідні активи - грошові кошти та їх еквіваленти і поточні фінансові інвестиції: їх частка коливалася від 75,98% на кінець 2022 р. до 79,06% на кінець 2023 р., дещо зменшившись до 76,35% на кінець 2024 р. Це свідчить про високий рівень ліквідності підприємства. Другою складовою за питомою вагою є середньоліквідні активи – дебіторська заборгованість різних видів, частка якої коливалася від 12,50% на кінець 2022 року до 14,04% на кінець 2023 р., дещо збільшившись до 16,03% на кінець 2024 р. Зростання дебіторської заборгованості за питомою вагою може вказувати як на розширення обсягів господарської діяльності, так і на зниження рівня управління дебіторською заборгованістю. Отже, структура оборотних активів АТ «Укрпошта» демонструє акцент на ліквідність і збереження платоспроможності, хоча зростання дебіторської

заборгованості вимагає підвищеної уваги з боку менеджменту з метою недопущення втрати оборотного капіталу.

4.3. Спостерігається дисбаланс між дебіторською та кредиторською заборгованістю, що свідчить про високий рівень фінансового навантаження на підприємство, можливі проблеми з ліквідністю та необхідність підвищення платоспроможності.

4.4. Аналіз джерел формування оборотних коштів підприємства показав, що основним і єдиним джерелом фінансування оборотних активів АТ «Укрпошта» є позиковий капітал, оскільки підприємство взагалі немає власного оборотного капіталу.

4.5. В 2023-2024 роках АТ «Укрпошта» має кризовий фінансовий стан, і не забезпечене стабільними джерелами фінансування поточної фінансово-господарської діяльності.

4.6. Розрахунок відносних показників фінансової стійкості показав, що в 2023-2024 роках АТ «Укрпошта» було фінансово нестійким підприємством, і крім того, його фінансова стікість знижується.

4.7. Аналіз ліквідності балансу АТ «Укрпошта» в 2023-2024 роках показав, що підприємство має неліквідний баланс. Коефіцієнти загальної і швидкої ліквідності не відповідають нормативним значенням, що свідчить про загалом незадовільний рівень ліквідності АТ «Укрпошта» у короткостроковій перспективі. Підприємство не здатне повністю покривати свої найтерміновіші та поточні зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних і швидко реалізованих активів.

4.8. Аналіз показників оборотності оборотних активів АТ «Укрпошта» свідчить про підвищення ефективності їх використання в 2023-2024 роках. Прискорення оборотності поточних активів на 17,4 днів в 2023 році зумовило умовне додаткове вивільнення коштів на суму 559754,5 тис.грн., а прискорення оборотності поточних активів на 0,7 днів в 2024 році зумовило умовне додаткове вивільнення коштів на суму 25235 тис.грн.

4.9. Аналіз показників віддачі, рентабельності оборотних активів АТ «Укрпошта» за 2023-2024 роки свідчить про позитивні тенденції у діяльності підприємства. За цей період спостерігається суттєве зменшення збитків, зростання доходів від реалізації та віддачі оборотних активів, а також підвищення рентабельності оборотних активів. Хоча показник залишається від'ємним, позитивна динаміка вказує на поступове наближення до прибутковості.

5. Для вдосконалення формування та використання оборотних активів АТ «Укрпошта» було запропоновано наступні шляхи:

- збільшення власного оборотного капіталу, шляхом проведення переоцінки необоротних активів з метою їх продажу та реінвестування в оборотний капітал, удосконалення дивідендної політики, оптимізації витрат;

- зниження надлишку грошових коштів за допомогою впровадження політики мінімального залишку коштів на рахунках формування інвестиційного портфеля зі строкових депозитів або короткострокових облігацій; активізації внутрішніх інвестицій у логістику, ІТ-інфраструктуру, автоматизацію поштових послуг.

- диверсифікація джерел фінансування шляхом: можливості кредитування на оборотні потреби; запровадження лізингу або фінансових інструментів (форфейтинг, овердрафт) для фінансування окремих складових обігового капіталу; використання державних програм підтримки та співпраці з міжнародними фінансовими інституціями.

- удосконалення політики управління дебіторською заборгованістю шляхом впровадження кредитної політики за сегментами клієнтів; автоматизації контролю за дебіторською заборгованістю; формування рейтингу надійності клієнтів; залучення юридичних служб на ранньому етапі.

- удосконалення політики управління запасами шляхом використання сучасних методів обліку запасів (ABC/XYZ-аналіз); впровадження принципу JIT (Just-In-Time); автоматизації обліку та прогнозування потреб; централізації складських операцій; контролю обіговості запасів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999р. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 05.05.2025).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 05.05.2025).
3. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: затверджені Наказ Міністерства фінансів України № 433 від 28.03.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13> (дата звернення: 05.05.2025).
4. Тютюнник Ю.М., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник С.В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434с.
5. Тютюнник Я. В. Сучасні підходи до визначення економічної сутності оборотних активів підприємства. *Економіка та держава*. 2021. № 4. С. 157–162. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4923&i=26>
6. Бланк І.О. Управління активами і капіталом підприємства. Київ: Ельга, 2005. 448 с.
7. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика. Навчальний посібник. К.: ЦНЛ, 2009. 328 с.
8. Власова Н.О., Круглова О.А., Безгінова Л.І. Фінанси підприємств: навч. посібник. К.: ЦНЛ, 2007. 271 с.
9. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент: підручник. К.: Знання, 2006. 439 с. URL: http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/sheludkofin.pdf
10. Гринюк І.М. Економічна сутність оборотних активів та їх типологія. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2016. Вип. 2. № 4. С. 64-74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/areis_2016_2_4_8

11. Чухно І. С. Визначення економічної сутності поняття "оборотні активи підприємства". *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2009. Вип. 3. С. 358-363. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2009_3_45

12. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств: навчальний посібник. Луцьк: Ред.-вид. відд. «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2001. 460с.

13. Тараненко О., Череп А. Ефективність використання оборотних активів підприємствами. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-80>

14. Дмитрів С. О. Методичні аспекти дослідження резервів підвищення ефективності використання оборотних активів промислового підприємства : thesis. 2017. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/7905>

15. Зардова Я. В. Дослідження ефективності використання оборотних активів підприємств. *Ефективна економіка*. 2023. № 4. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.4.48> (дата звернення: 25.03.2025).

16. Стратегії фінансування оборотних активів : thesis / Є. Ю. Мордань та ін. 2020. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85120> (дата звернення: 28.03.2025).

17. Фесенко А. А., Радіонова Н. Й. Класифікація оборотних активів підприємства : thesis. 2020. URL: <https://er.knuid.edu.ua/handle/123456789/15917>

18. Блакита Г. Планування оборотних активів як показник фінансової конкурентоспроможності торговельного підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2017. № 11(43). URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2020-11-6583> (дата звернення: 11.03.2025).

19. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 від 07.02.2014 № 73 зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення 14.03.2025).

20. Лопатовська О., Нікольчук Ю., Бондарук С. Особливості фінансового аналізу оборотних активів підприємства. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. 2025. Т. 338, № 1. С. 457–464. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-67> (дата звернення: 15.03.2025).

21. Нагаєва Г. О. Обґрунтування показників ефективності політики фінансування оборотних активів. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. Економічні науки*. 2017. Вип. 185. С. 283–290. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua//handle/123456789/15999> (дата звернення: 15.03.2025).

22. Добровольська О., Якимчук Ю. Формування системи фінансового управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.11.25>

23. Непочатенко О. О. Теоретичне обґрунтування сутності оборотних активів. *Інноваційна економіка*. 2015. № 4. С. 265-273. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2015_4_45

24. Рекуненко І. І., Зубко Н.М. Теоретичні основи управління оборотними активами на виробничих підприємствах. *Альманах науки*. 2018. № 1/2 (10). С. 14-17. URL: [http://almanah.ltd.ua/save/2018/1%20\(10\)/204.pdf](http://almanah.ltd.ua/save/2018/1%20(10)/204.pdf)

25. Головка О. Г., Колтюкова В. Д. Особливості управління оборотними активами підприємства. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2017. Вип. 1, № 22. С. 182–188. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i22.109946>

26. Дубей Ю.В. Шляхи підвищення ефективності використання оборотного капіталу промисловими підприємствами України. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2018. № 2. С. 100-108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2018_2_13

27. Ганін В., Філатова М. Контроль і аналіз оборотних активів підприємства та шляхи їх удосконалення. *Молодий вчений*. 2019. Вип. 11, № 75. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-27>

28. Купріна Н.М., Ступницька Т.М., Антонюк О.П., Величко О.М. Сучасні аспекти фінансового аналізу оборотних активів підприємства. *Економіка харчової промисловості*. 2021. Т. 13, вип. 3. С. 46-55. DOI: 10.15673/fe.v13i3.2131
29. Гринюк І. Економічна сутність оборотних активів та їх типологія. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2016. Т. 2, № 4. С. 64–74. URL: <https://doi.org/10.51599/are.2016.02.04.06>
30. Внутрішній контроль і аналіз оборотних активів підприємства / В. Міняйло та ін. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2024. № 1(81). URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-1>
31. Люта О. В., Чернявська А. О. Управління оборотними активами: його сутність, зміст та значення в господарській діяльності підприємства. Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 22-24 листоп. 2021 р. Суми, 2021. С. 125-129. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89541>
32. Колотуха С. М., Гвоздей Н. І., Рибчак Є. С. Аспекти підвищення ефективності використання оборотних активів у сільськогосподарських підприємствах. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2019. Вип. 94, № 2. С. 176–189. URL: <https://doi.org/10.31395/2415-8240-2019-94-2-176-189>
33. Цуркан І. М., Двоянова А. О. Математичні методи та моделі в управлінні оборотними активами промислового підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9258>
34. Терещенко С., Федай В. Ефективне використання оборотних активів підприємством. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2019. № 2(80). С. 67–71. URL: <https://doi.org/10.32845/bsnau.2019.2.13>
35. Царенко О. В. Аналітичний інструментарій ефективності використання оборотних активів для забезпечення дієвості та цілеспрямованого розвитку підприємства. *Актуальні проблеми розвитку регіональної економіки*. 2018. Т. 1, № 14. С. 84–92. URL: <https://doi.org/10.15330/apred.1.14.84-92>

36. Маринович О. О., Шухманн В. А. Основні стратегії фінансування оборотних активів підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_1_49 (дата звернення: 07.06.2025).

37. Мордань Є. Ю., Сумченко А. О. Методичний підхід до побудови системи управління оборотними активами підприємства. *Вісник Сумського державного університету. Сер. Економіка*. 2019. № 4. С. 24–34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSU_ekon_2019_4_5

38. Загальна інформація про АТ «Укрпошта» / Офіційний сайт АТ «Укрпошта». URL: <https://www.ukrposhta.ua/ua/pro-ukrposhtu>

39. Фінансова звітність АТ «Укрпошта» за 2022-2024 роки <https://www.ukrposhta.ua/ua/richni-zvity>

ДОДАТКИ

Додаток А

БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН) 2023 рік [39]

Актив	Прим.	Код рядка	31 грудня 2022 р.	31 грудня 2023 р.
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	9	1000	115 895	123 622
первісна вартість		1001	143 589	153 625
амортизація		1002	(27 694)	(30 003)
Незавершені капітальні інвестиції	9	1005	295 454	324 447
Основні засоби	9	1010	3 870 901	4 041 107
первісна вартість		1011	6 847 341	7 521 947
знос		1012	(2 976 440)	(3 480 840)
Інвестиційна нерухомість	9	1015	68 961	65 522
первісна вартість		1016	79 104	78 166
знос		1017	(10 143)	(12 644)
Інші фінансові інвестиції		1035	12 579	13 418
Довгострокова дебіторська заборгованість		1040	180	166
Відстрочені податкові активи	30	1045	87 652	255 571
Усього за розділом I		1095	4 451 622	4 823 853
II. Оборотні активи				
Запаси	10	1100	564 624	455 388
виробничі запаси		1101	348 417	331 631
незавершене виробництво		1102	—	—
готова продукція		1103	—	—
товари		1104	216 207	123 757
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	11	1125	325 063	555 585
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	11	1130	74 177	150 544
за виданими авансами				
з бюджетом	11	1135	9 193	8 481
у тому числі з податку на прибуток	11	1136	20	20
з нарахованих доходів	11	1140	19 958	7 802
Інша поточна дебіторська заборгованість	11	1155	114 114	130 809
Поточні фінансові інвестиції	12	1160	585 098	—
Грошові кошти та їх еквіваленти	12	1165	3 132 038	5 233 842
Готівка		1166	339 238	118 937
Грошові рахунки у банку		1167	2 792 850	5 114 905
Інші оборотні активи		1190	68 977	76 110
Усього за розділом II		1195	4 893 242	6 618 561
III. Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття	9	1200	73 819	60 539
Баланс		1300	9 418 683	11 502 953

Продовження додатку А

Пасив	Прим.	Код рядка	31 грудня 2022 р.	31 грудня 2023 р.
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	14	1400	6 518 597	6 518 597
Ефект переоцінки при корпоратизації	14	1416	(5 254 038)	(5 254 038)
Нерозподілений прибуток		1420	155 241	(641 120)
Усього за розділом I		1495	1 419 800	623 439
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	30	1500	-	-
Довгострокові кредити банків	15	1510	863 115	795 276
Інші довгострокові зобов'язання	15	1515	266 211	451 034
Усього за розділом II		1595	1 129 326	1 246 310
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	15	1600	3 381	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	15	1610	431 583	485 913
товари, роботи, послуги	15	1615	2 778 229	3 498 755
розрахунки з бюджетом		1620	72 700	96 248
у тому числі з податку на прибуток		1621	55 209	47 310
розрахунки зі страхування				
розрахунки з оплати праці		1630	202 725	185 917
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	15	1635	213 236	172 698
Інші поточні зобов'язання з розрахунків з акціонером				
Нараховані та інші забезпечення	17	1660	619 143	919 501
Доходи майбутніх періодів	18	1680	319 253	344 135
Інші поточні зобов'язання	19	1690	2 174 098	3 882 727
Усього за розділом III		1695	6 869 557	9 633 204
Баланс		1900	9 418 683	11 502 953

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (ЗВІТ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД)

ТОВ «Укрпошта» за 2023 рік [39]

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період - 2023 рік	За попередній період - 2022 рік
1		2		
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	20	2000	11 581 111	10 323 419
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	21	2050	(10 656 528)	(9 926 858)
Валовий:				
Прибуток		2090	924 583	396 561
Збиток		2095	-	-
Інші операційні доходи	27	2120	305 082	179 762
Адміністративні витрати	23	2130	(1 429 681)	(1 148 387)
Витрати на збут	22	2150	(281 252)	(207 900)
Інші операційні витрати	24	2180	(379 726)	(411 903)
Фінансовий результат від операційної діяльності:				
Прибуток		2190	-	-
Збиток		2195	(860 994)	(1 191 867)
Інші фінансові доходи	25	2220	127 299	140 419
Інші доходи	28	2240	126 412	126 412
Фінансові витрати	26	2250	(177 920)	(115 054)
Інші витрати	29	2270	(151 881)	(493 072)
Фінансовий результат до оподаткування:				
Прибуток		2290	-	-
Збиток		2295	(964 280)	(1 533 162)
(Витрати) дохід з податку на прибуток	30	2300	167 919	275 073
Чистий фінансовий результат:				
Прибуток		2350	-	-
Збиток		2355	(796 361)	(1 258 089)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період – 2023 рік	За звітний період – 2022 рік
1		2	3	4
Переоцінка необоротних активів		2400		
Інший сукупний дохід		2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування		2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом		2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування		2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)		2465	(796 391)	(1 258 089)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Стаття	Код рядка	За звітний період - 2023 рік	За попередній період - 2022 рік
Матеріальні витрати	2500	1 122 506	942 235
Витрати на оплату праці	2505	5 974 643	5 469 472
Відрахування на соціальні заходи	2510	1 300 245	1 275 354
Знос/амортизація	2515	718 363	582 986
Інші операційні витрати	2520	3 298 839	3 074 363
Собівартість реалізованих товарів	2530	332 591	350 638
Разом	2550	12 747 187	11 695 048

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Стаття	Код рядка	За звітний період - 2023 рік	За попередній період - 2022 рік
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН)

АТ «Укрпошта» за 2024 рік [39]

Актив	Прим.	Код рядка	31 грудня 2023 р.	31 грудня 2024 р.
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	9	1000	123 622	173 781
Переносна вартість		1001	153 625	208 733
Амортизація		1002	(30 003)	(34 952)
Незавершені капітальні інвестиції	9	1005	324 447	347 097
Основні засоби	9	1010	4 041 107	4 323 746
Переносна вартість		1011	7 521 947	8 466 463
Знос		1012	(3 480 840)	(4 142 717)
Інвестиційна нерухомість	9	1015	65 522	62 941
Переносна вартість		1016	78 166	78 162
Знос		1017	(12 644)	(15 221)
Інші фінансові інвестиції	11	1035	13 418	14 676
Довгострокова дебіторська заборгованість		1040	166	129
Відстрочені податкові активи	30	1045	255 571	334 423
Усього за розділом I		1095	4 823 853	5 256 793
II. Оборотні активи				
Запаси	10	1100	455 388	473 800
виробничі запаси		1101	331 631	345 025
незавершене виробництво		1102	—	12
товари		1104	123 757	128 763
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	11	1125	555 585	632 362
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами	11	1130	150 544	121 295
з бюджетом	11	1135	8 481	8 295
у т.ч. з податку на прибуток	11	1136	20	361
з нарахованих доходів	11	1140	7 802	5 677
Інша поточна дебіторська заборгованість	11	1155	130 809	149 696
Поточні фінансові інвестиції	12	1160	—	210 195
Грошові кошти та їх еквіваленти	12	1165	5 233 842	4 544 101
Готівка		1166	118 937	102 567
Поточні рахунки в банку		1167	5 114 905	4 441 534
Інші оборотні активи		1190	76 110	80 755
Усього за розділом II		1195	6 618 561	6 226 176
III. Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття				
Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття	9	1200	60 539	55 930
Баланс		1300	11 502 953	11 538 899

Продовження додатку В

Пасив	Прим.	Код рядка	31 грудня 2023 р.	31 грудня 2024 р.
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	14	1400	6 518 597	6 518 597
Ефект переоцінки при корпоратизації	14	1416	(5 254 038)	(5 254 038)
Нерозподілений прибуток		1420	(641 120)	(1 054 324)
Усього за розділом I		1495	623 439	210 235
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	30	1500		
Довгострокові кредити банків	15	1510	795 276	833 028
Інші довгострокові зобов'язання	15	1515	451 034	542 974
Усього за розділом II		1595	1 246 310	1 376 002
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	15	1610	485 913	593 873
товари, роботи, послуги	16	1615	3 498 755	4 145 017
розрахунками з бюджетом		1620	96 248	143 232
у тому числі з податку на прибуток		1621		
розрахунками зі страхування		1625	47 310	56 406
розрахунками з оплати праці		1630	185 917	210 690
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами		1635	172 698	143 122
Нарахування та інші забезпечення	17	1660	919 501	1 006 530
Доходи майбутніх періодів	18	1665	344 135	387 302
Інші поточні зобов'язання	19	1690	3 882 727	3 266 490
Усього за розділом III		1695	9 633 204	9 952 662
Баланс		1900	11 502 953	11 538 899

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (ЗВІТ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД)

ТОВ «Укрпошта» за 2024 рік [39]

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період – 2024 рік	За попередній період – 2023 рік
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	20	2000	12 978 008	11 581 111
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	21	2050	(11 539 535)	(10 656 528)
Валовий:				
Прибуток		2090	1 438 473	924 583
Збиток		2095	–	–
Інші операційні доходи	27	2120	394 248	305 082
Адміністративні витрати	23	2130	(1 630 437)	(1 429 681)
Витрати на збут	22	2150	(287 424)	(281 252)
Інші операційні витрати	24	2180	(317 704)	(379 726)
Фінансовий результат від операційної діяльності:				
Прибуток		2190	–	–
Збиток		2195	(402 844)	(860 994)
Інші фінансові доходи	25	2220	123 408	127 299
Інші доходи	28	2240	82 294	99 216
Фінансові витрати	26	2250	(206 993)	(177 920)
Інші витрати	29	2270	(87 920)	(151 881)
Фінансовий результат до оподаткування:				
Прибуток		2290	–	–
Збиток		2295	(492 055)	(964 280)
(Витрати)/дохід з податку на прибуток	30	2300	78 851	167 919
Чистий фінансовий результат:				
Прибуток		2350	–	–
Збиток		2355	(413 204)	(796 1)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період – 2023 рік	За звітний період – 2022 рік
1		2	3	4
Переоцінка необоротних активів		2400		
Інший сукупний дохід		2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування		2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом		2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування		2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)		2465	(413 204)	(796 361)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період – 2024 рік	За звітний період – 2023 рік
Матеріальні витрати		2500	1 160 503	1 122 506
Витрати на оплату праці		2505	6 377 063	5 974 643
Відрахування на соціальні заходи		2510	1 363 670	1 300 245
Знос/амортизація		2515	874 968	718 363
Інші операційні витрати		2520	3 734 454	3 298 839
Собівартість реалізованих товарів		2530	264 442	332 591
Разом		2550	13 775 100	12 747 187

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період – 2024 рік	За звітний період – 2023 рік
Середньорічна кількість простих акцій		2600	–	–
Скоригована середньорічна кількість простих акцій		2605	–	–
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію		2610	–	–
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію		2615	–	–
Дивіденди на одну просту акцію		2650	–	–